

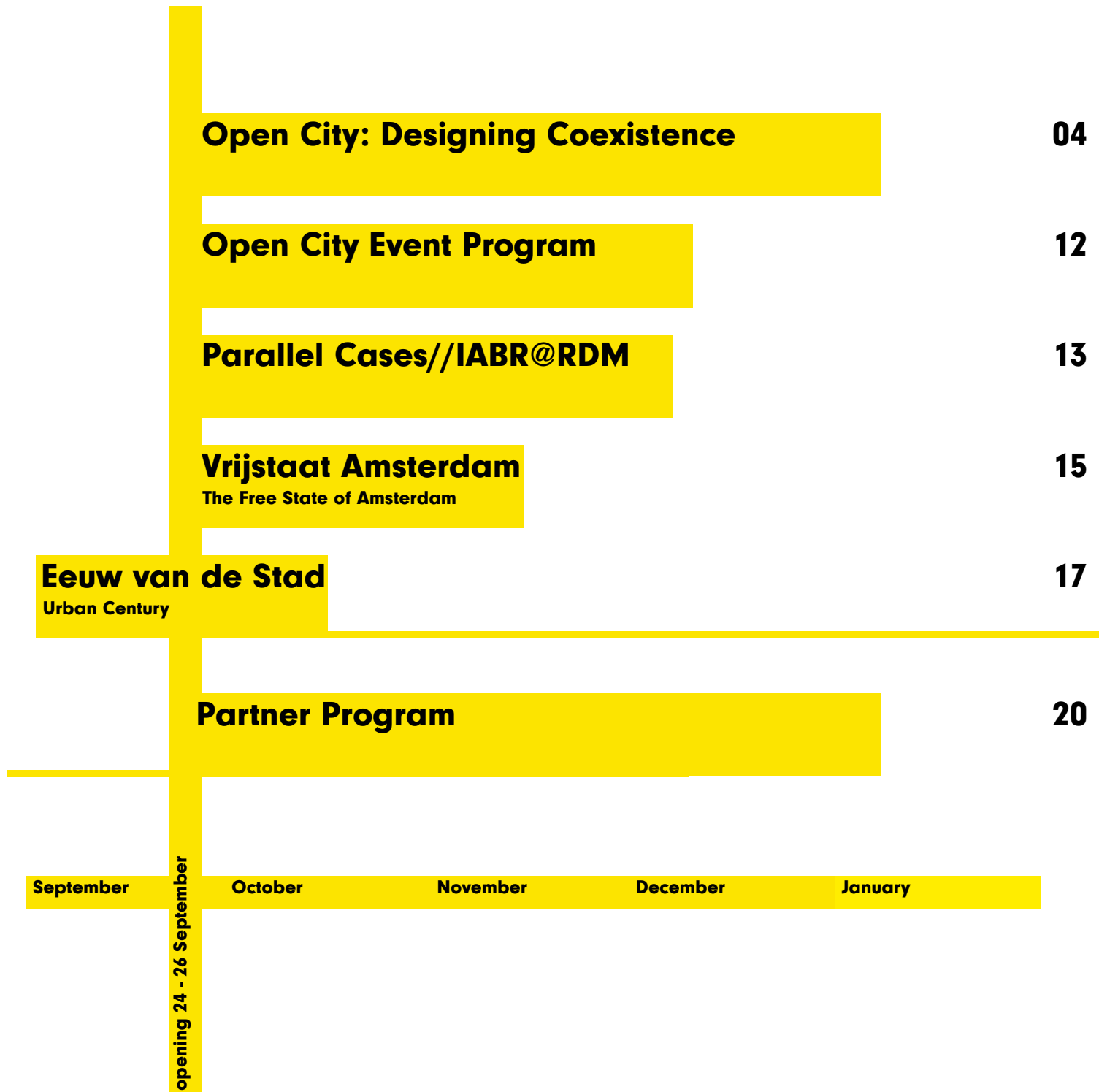
4th International Architecture Biennale Rotterdam
25 Sep 2009-10 Jan 2010 Rotterdam-Amsterdam

**OPEN CITY:
DESIGNING
COEXISTENCE**

IABR

Gids/Guide

4th International Architecture Biennale Rotterdam

Voorwoord

Met drie tentoonstellingen, een unieke samenwerking met de publieke omroep en een uitgebreid randprogramma van lezingen, filmvertoningen, debatten, workshops, een internationale masterclass en andere evenementen zet de vierde editie van de Internationale Architectuur Biënnale Rotterdam (IABR) het najaar in het teken van de Open City. Daarmee wordt een stad bedoeld die divers, levendig en sociaal duurzaam is en waar mensen zich cultureel, sociaal en economisch op een productieve manier tot elkaar kunnen verhouden.

Met het thema *Open City: Designing Coexistence* stelt de 4e IABR dus met name de sociale cohesie in onze steden aan de orde: hoe kunnen architecten en stedenbouwers concrete bijdragen leveren aan de duurzame kwaliteit van de stedelijke omgeving.

Over de hele wereld kampen steden met grote uitdagingen. Stadsbesturen hebben al te vaak te maken met een optelsom van problemen: niet goed functionerende infrastructuur, criminaliteit, de dreiging van terrorisme, armoede, vervuiling, slechte huisvesting en een groeiende kloof tussen de formele en de informele stad; een kloof die voor miljarden mensen beperkte of zelfs geen toegang betekent tot onderwijs, openbaar vervoer, gezondheidszorg, informatie en de formele economie.

Toch wordt een consequente en integrale aanpak van de stedelijke ontwikkeling maar zelden als politieke prioriteit gezien, zeker niet op (inter)nationaal niveau.

De visie op de toekomst van de stad is gedateerd, versplinterd en ontoereikend. Maar steeds meer mensen (tot wel 75% van de wereldbevolking rond 2050, zo wordt voorspeld) leven in de stad, en vooral de grote steden zijn de aanjagers van de wereldeconomie. Ook zijn zij verantwoordelijk voor ongeveer 70% van de CO² uitstoot.

De steden zijn daarmee de sleutels tot de toekomst en in de 21^e eeuw zullen zij in veel opzichten belangrijker zijn dan landen. Maar alleen als zij in sociaal en cultureel opzicht robuust, divers en veerkrachtig zijn, economisch levensvatbaar, ecologisch duurzaam en bovendien veilig en open naar de wereld, alleen dan zullen zij hun traditionele belofte kunnen blijven waarmaken, en de plekken blijven waar steeds meer mensen zich kunnen richten op hoe een beter bestaan op te bouwen voor zichzelf en voor de ander.

De Internationale Architectuur Biënnale Rotterdam is een internationale onderzoeksbiënnale die in 2001 werd opgericht vanuit de overtuiging dat architectuur een zaak is van publiek belang. De IABR meent dat de belangrijkste opgave voor de architectuur ligt in de stedenbouw, ofwel in het ontwerpen van goede, dagelijkse leefomgevingen voor miljarden mensen. Zij doet daarom onderzoek naar de stad van morgen in het besef dat een nieuw maatschappelijk engagement met de toekomst van de stad de hoogste prioriteit heeft.

De resultaten van dat onderzoek presenteert de 4e IABR vanaf 25 september in Rotterdam én Amsterdam. Zij kan dat niet doen zonder de grote inzet van haar partners, de ETH Zürich, NAI, VPRO, DRO Amsterdam, de Rotterdamse Academie van Bouwkunst, IHS/Erasmus Universiteit Rotterdam, Berlage Institute-CARD, Woonstad en vele andere.

Open City is op unieke wijze gevoed door de curator, Kees Christiaanse, en met grote inzet en daadkracht van diens team van de ETH Zürich én van het Biënnaleteam in Rotterdam tot stand gebracht.

George Brugmans
directeur IABR

Introduction

With three exhibitions, a unique collaboration with a public broadcaster and an extensive side program of lectures, film screenings, debates, workshops, an international master class and other events, the fourth edition of the International Architecture Biennale Rotterdam (IABR) embraces the theme of the Open City, a city that is diverse, lively and socially sustainable, where people can productively relate to each other culturally, socially, as well as economically.

More specifically, with the theme *Open City: Designing Coexistence*, the 4th IABR raises the question of social cohesion in the city from the point of view of its designer: how can architects and urbanists make realistic contributions to the sustainable quality of the urban condition.

Throughout the world, cities are showing signs of neglect and wastefulness. All too often local authorities face an array of problems: poorly functioning infrastructure, crime, the threat of terrorism, poverty, pollution, inadequate housing and an increasing gap between the formal and informal city; a gap that restricts or even prevents access of billions of people to education, public transport, health care, information and the formal economy. Still, a consistent, integral approach to urban development is seldom seen as a political priority, certainly not at an (inter) national level.

The vision of the city's future is outdated, fragmented and on the whole inadequate. Yet increasingly more people (predicted up to 75% of the world's population by 2050) live in cities. The large cities in particular are the engines of the world economy while they are also answerable for approximately 70% of CO² emissions. The cities therefore are the key to the future and in the 21st century, in many ways, they will be more important than countries.

However, only if they are socially and culturally robust, economically viable, ecologically sustainable and, above all, culturally diverse, safe and open to the world, only then will they be able to deliver on their traditional promise and be the places where growing numbers of people can focus on the major issue of how to build better lives for themselves and for others.

The International Architecture Biennale Rotterdam is an international research biennale set up in 2001 based on the conviction that architecture is a matter of public interest. The IABR believes that the main challenge for architecture lies in urban development; that is, in the design of good, daily living environments for billions of people. That is why it is doing research on the city of tomorrow, with the realization that a new social engagement with the future of the city is of the highest priority.

From 25 September onwards, the 4th IABR will present the results of its research in Rotterdam and Amsterdam. This would not have been possible without the major efforts of its partners, the ETH Zurich, NAI, VPRO, DRO Amsterdam, the Rotterdam Academy of Architecture and Urban Design, IHS/Erasmus University Rotterdam, Berlage Institute-CARD, Woonstad and many others.

The curator, Kees Christiaanse nourished *Open City* to fruition in his own unique way, along with the tireless efforts and energy of his team from ETH Zurich and the Biennale team in Rotterdam.

George Brugmans
Director IABR

Open City: Designing Coexistence

De hoofdtentoonstelling van de 4e Internationale Architectuur Biënnale Rotterdam, Open City: Designing Coexistence, wordt gepresenteerd in het Nederlands Architectuurinstituut. Met een nieuwe, directe verbinding tussen de straat en de grootste tentoonstellingszaal opent het gebouw zich letterlijk naar de stad Rotterdam. Bezoekers komen binnen in een dynamisch publiek Forum. Daar bevindt zich een grootschalig doorloopmodel van de Open City, waar inleidende tentoonstellingen en publieksactiviteiten plaatsvinden. Vanuit het Forum heeft de bezoeker toegang tot de zes subtentoonstellingen.

Curator: Kees Christiaanse, co-curator: Tim Rieniets

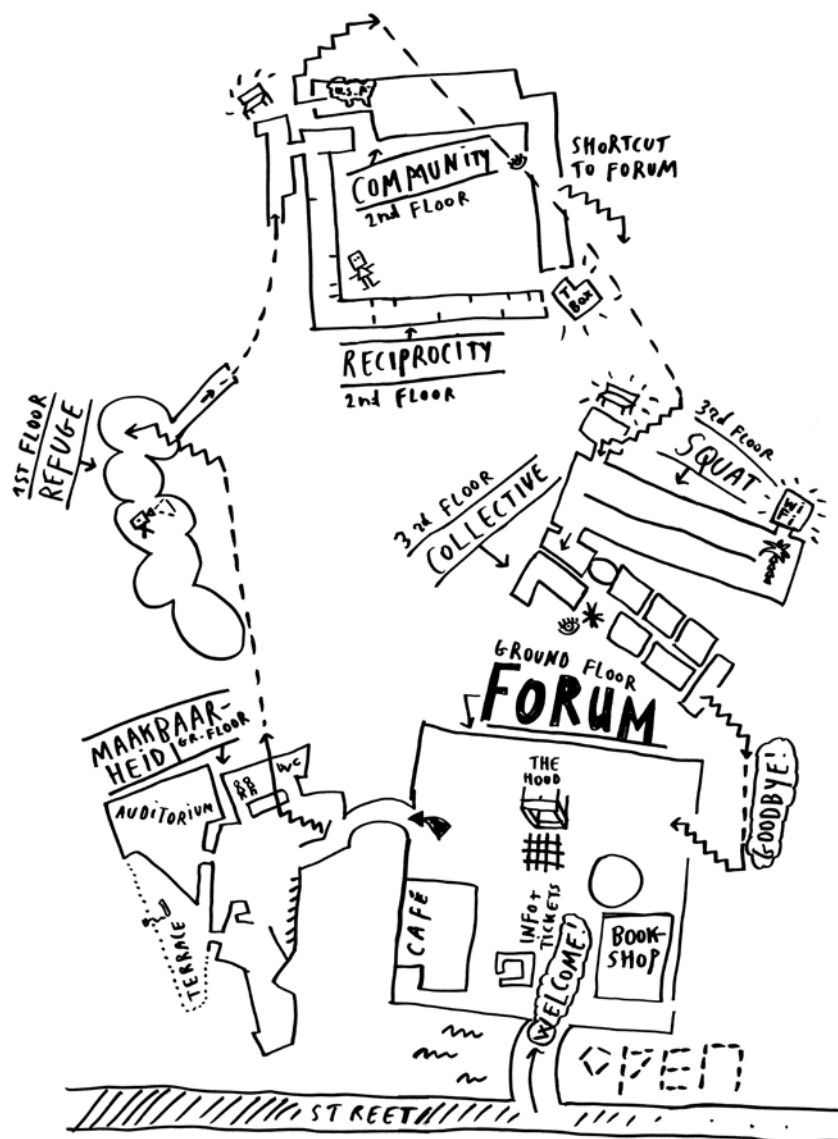
25 september - 10 januari
Nederlands Architectuurinstituut (NAi)

The main exhibition of the 4th International Architecture Biennale Rotterdam, Open City: Designing Coexistence, takes place in the Netherlands Architecture Institute. With a new and direct link from the street into its largest exhibition hall, the NAi will literally open itself up to the city of Rotterdam. Visitors enter into a dynamic public Forum. A large-scale walk-through model of the Open City fills the space of the Forum, mixing introductory exhibitions with public activities. The Forum provides access to the six sub-exhibitions.

Curator: Kees Christiaanse, co-curator: Tim Rieniets

25 September - 10 January
Netherlands Architecture Institute (NAI)

OPEN CITY MAP:

Open City: Designing Coexistence Forum

Forum
Introductie tot de Open City

Forum
Introduction to the Open City

Het Forum weerspiegelt een manier van nadenken over wat een Open City is of kan zijn. Aan de orde komen kwesties als migratie, diversiteit, sociale en culturele verschillen en de manier waarop architecten en stedenbouwkundigen deze uitdagingen kunnen oppakken als onderdeel van de ontwerpopdracht.

In de Open City gaat het over toegang. Toegang tot de rijke bronnen die het stadsleven zijn meerwaarde geven zoals mobiliteit, communicatie, kennis en onderwijs, gezondheid, huisvesting, werk en sociale netwerken.

De kwaliteit van de Open City wordt daarom mede bepaald door het faciliteren van die toegang, de mate van vrijheid en gemak waarmee die bronnen kunnen worden benut. Architecten maken de samenleving niet, maar ze kunnen wel belangrijke voorwaarden voor een open samenleving creëren.

Wandelend langs de verschillende presentaties komt de bezoeker van het Forum 'stedelijke' faciliteiten tegen, zoals een café, een boekwinkel, een bibliotheek en een zaal voor lezingen, film en debat: 'The Hood'.

Tentoonstelling

- Open City is ...
- Urban Breeding Grounds
- Open Buildings: the Meerpaal Revisited
- Urban Islands: Mapping an Emerging Spatial Order
- Belhuis at the IABR
- Stadt-Igel
- Guide to Open Places
- Migrations: A World in Motion
- Crossing Rotterdam: Migrant Dependency
- Points of Observation: Open City 1850 - 2009
- Neotopia: The Equitable Distribution of the World
- The Meal
- The Polder Table
- Hoboken 2009

Curatoren: Kees Christiaanse, Tim Rieniets en Fabienne Hoelzel

25 september - 10 januari
NAi Zaal 1

The Forum reflects a way of thinking about what an Open City is or could be. This entails questions such as migration, diversity, social and cultural differences, and the way in which architects and urban designers can meet these challenges within their designs.

The Open City is about access. Access to resources that can enrich city life, such as mobility, communication, knowledge, education, health care, housing, work and social networks.

The quality of the Open City is therefore also determined by facilitating such access, and the degree of freedom and convenience people have in utilizing these resources. Architects do not create society, but they can help create some of the conditions for an open society.

Strolling past the various presentations, visitors to the Forum encounter "urban" facilities, including a café, a bookshop, a library, and a hall for lectures, films and debates named "The Hood".

Exhibition

- Open City is ...
- Urban Breeding Grounds
- Open Buildings: the Meerpaal Revisited
- Urban Islands: Mapping an Emerging Spatial Order
- Belhuis at the IABR
- Stadt-Igel
- Guide to Open Places
- Migrations: A World in Motion
- Crossing Rotterdam: Migrant Dependency
- Points of Observation: Open City 1850 - 2009
- Neotopia: The Equitable Distribution of the World
- The Meal
- The Polder Table
- Hoboken 2009

Curators: Kees Christiaanse, Tim Rieniets, and Fabienne Hoelzel

25 September - 10 January
NAI Gallery 1

Open City: Designing Coexistence

Maakbaarheid ('ma:kba:rɦɛ:it)

Maakbaarheid ('ma:kba:rɦɛ:it)

De her-uitvinding van het stedelijk project in Rotterdam: op zoek naar een nieuwe geloofwaardigheid voor architectuur en stedenbouw na de kredietcrisis van 2008

De paradox van Rotterdam is dat de stadsbestuurders altijd heel goed hebben gemeend te weten wat de stad zou moeten zijn, maar niet wat hun stad eigenlijk is. Wie niet weet wie hij is, kan niet weten wat hij wil worden.

Maakbaarheid is een polemische visie op de stad Rotterdam in drie delen. In het manifest *Make No Big Plans* betoogt Crimson dat het nu niet de tijd is van *De Grote Oplossing*, maar die van het architectonisch ingrijpen op een schaal waarbij het overzicht behouden blijft. De film *Story of an Open City* laat zien hoe de tijdgeest in drie fases zijn stempel heeft gedrukt op de opbouw van de stad. En met *Facts on the Ground* tenslotte, wil Crimson op pragmatische wijze het debat over maakbaarheid op gang brengen. Op negen plekken in Rotterdam zijn projecten aangepakt die bij elkaar een reparatiesetje vormen voor de versnipperde stad.

Tentoonstelling

- *Story of an Open City*, film 7"
- *Make No Big Plans*, manifest over de stad Rotterdam
- *Facts on the Ground*: negen locatieprojecten in de stad: Rotterdam Central District, Parkenknoop (Hoboken), Carnisse, Hofbogen, Hilleplein, Het Klooster, Kleinpolderplein, Waalhavenstrook, Spoordijk Spangen

Subcuratoren: Crimson Architectural Historians

25 september - 10 januari
NAi Foyer

Maakbaarheid ('ma:kba:rɦɛ:it)

The rediscovery of the urban project in Rotterdam: in search of a new credibility for architecture and urban development following the financial crisis of 2008

The paradox of Rotterdam is that the Municipality has always claimed to know what the city should be, but not what the city actually is. Not knowing one's real identity means not being able to know what one wants to be.

Maakbaarheid, which can best be translated as "makeability", is a polemical vision of the City of Rotterdam. The exhibition consists of three parts. The manifesto *Make No Big Plans* argues that the time is not yet right for the Big Solution, but rather argues for architectural interventions on a scale that still allows for perspective. The film *Story of an Open City* shows, how time has left its mark on the city's structure. With *Facts on the Ground*, Crimson and its partners make a pragmatic effort to get the discussion about "maakbaarheid" going. Projects have been designated at nine locations in Rotterdam; together they serve as a repair kit for the fragmented city.

Exhibition

- *Story of an Open City*, film 7"
- *Make No Big Plans*, manifesto about the city of Rotterdam
- *Facts on the Ground*, exposition of nine location projects in the city: Rotterdam Central District, Parkenknoop (Hoboken), Carnisse, Hofbogen, Hilleplein, Het Klooster, Kleinpolderplein, Waalhavenstrook, Spoordijk Spangen

Sub-curators: Crimson Architectural Historians

25 September - 10 January
NAi Foyer

Open City: Designing Coexistence Refuge

Refuge Architectural Propositions for Unbound Spaces

Refuge (vluchthaven) verwijst naar plekken waar mensen samenkomen op de vlucht voor honger, geweld of armoede. Maar ook naar escapisme, de wens zich te onttrekken aan de hectiek van de stad en te ontsnappen naar een exclusieve wijk met een hek eromheen. In het Midden Oosten en het zuidelijke deel van het Middellandse Zeegebied komen beide vormen van Refuge voor, soms pal naast elkaar. Voor welke opdracht zien architecten en stedenbouwkundigen zich geplaatst als bestaande normen zijn weggefallen en er niet kan worden teruggегреpen op processen en voorwaarden waaronder architectuur normaal tot stand komt? Dan kunnen alleen pragmatische, simpele, kleine en uitvoerbare oplossingen worden aangedragen.

Tentoonstelling

- Providing Refuge
  - Women's Guide to Diyarbakir
  - A Lighthouse for Lampedusa
- Preventing Refuge
  - Urban Renewal Istanbul
  - Rampart Retreat Tourism
- Dismantling Refuge
  - Charter of Dubai
  - New Map of Tbilisi
  - i-Rome
  - Laboratory of Return
- Improving Refuge
  - Home until Return: Re-imagining Palestine Refugee Camps
  - United Communities of Göktürk
- DIWAN - Lounge met een fototentoonstelling, een serie kranten als weerslag van het onderzoeksproces in vijf steden in het Midden-Oosten en filmvoorstellingen met aandacht voor het werk van kunstenaars

Subcuratoren: Phillip Misselwitz en Can Altay

25 september - 10 januari
NAi Entree ruimte

Refuge Architectural Propositions for Unbound Spaces

Refuge, a safe haven, describes a place where people come together to escape from hunger, violence and poverty. Refuge can also suggest escapism – a desire to withdraw from the hectic ways of the city and to flee to an exclusive, gated neighborhood. One finds both kinds of safe havens in the Middle East and the southern Mediterranean, sometimes right next to each other. What kind of challenge does an architect or urbanist face when all the norms have fallen by the wayside and he cannot rely on processes and conditions under which architecture normally proceeds? Refuge calls for alternative, pragmatic and simple design strategies to overcome the destructive forces of flight and escapism.

Exhibition

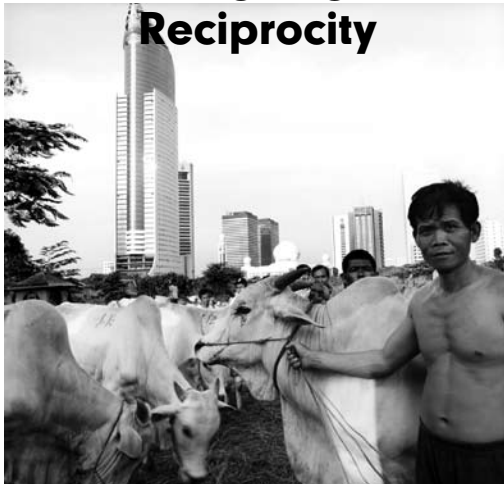
- Providing Refuge
  - Women's Guide to Diyarbakir
  - A Lighthouse for Lampedusa
- Preventing Refuge
  - Urban Renewal Istanbul
  - Rampart Retreat Tourism
- Dismantling Refuge
  - Charter of Dubai
  - New Map of Tbilisi
  - i-Rome
  - Laboratory of Return
- Improving Refuge
  - Home until Return: Re-imagining Palestine Refugee Camps
  - United Communities of Göktürk
- DIWAN - Lounge presenting a photographic survey, a series of newspapers reflecting the research done in five cities in the Middle East, and screenings of films about artists working on the theme of Refuge

Sub-curators: Phillip Misselwitz and Can Altay

25 September - 10 January
NAI Entrance Space

Open City: Designing Coexistence

Reciprocity

Reciprocity Stedelijke Ruilstrategieën in Jakarta

In ontwikkelingslanden is de ruilhandel vaak belangrijker dan de officiële economie. Het belang van die informele structuur zal de komende jaren nog verder toenemen omdat de steden juist in de arme landen explosief groeien. Reciprocity onderzoekt in Jakarta hoe het systeem van uitruil en wederdiensten van invloed is op de infrastructuur en de vitaliteit van de stad. De Indonesische hoofdstad is een rijk en zeer complex voorbeeld van dit stedelijke ruilverkeer. Een groot deel van de bevolking ontvangt er zijn loon in natura of creëert zelf een alternatieve vorm van vraag en aanbod.

Tentoonstelling

- Teaser
At Home Far Away: Indonesiërs in Rotterdam
- Proloog
Reciprocity/beschrijvingen
- Analyse
The Fifth Layer
Kampung Penjaringan
Cultures of Legibility
- Instrumenten
Triple A Planning
Canopycity
- Projecten
Social Mall Jakarta
Servant's Rights to Space
Soft Gate
Jakarta Bersih
Solusi Rumah
Sponge City

Subcuratoren: Daliana Suryawinata en Stephen Cairns

25 september - 10 januari
NAi Zaal 2

Reciprocity Urban Bartering Strategies in Jakarta

In developing countries, the informal economy – frequently simply referred to as bartering – is often more important than the official economy. The importance of this informal process will increase dramatically in the coming years as the cities in poor countries undergo explosive population growth. Reciprocity examines how this system of barter and returning of favors affects the infrastructure and vitality of the city of Jakarta. The capital of Indonesia is a rich and complex example of this urban bartering network. A large majority of the population receives its wages in kind, and creates its own alternative chain of supply and demand.

Exhibition

- Teaser
At Home Far Away: Indonesians in Rotterdam
- Prologue
Reciprocity/descriptions
- Analysis
The Fifth Layer
Kampung Penjaringan
Cultures of Legibility
- Tools
Triple A Planning
Canopycity
- Projects
Social Mall Jakarta
Servant's Rights to Space
Soft Gate
Jakarta Bersih
Solusi Rumah
Sponge City

Sub-curators: Daliana Suryawinata and Stephen Cairns

25 September - 10 January
NAI Gallery 2

Open City: Designing Coexistence Community

Community
The American Way of Living

Community
The American Way of Living

Weinig samenlevingen lijken zo gesegregeerd, zo weinig open te zijn als de Amerikaanse. Zeker in Suburbia. Maar wie nauwkeuriger kijkt, ziet juist daar kenmerken van de Open City op plaatsen zoals winkelcentra, parkeerplaatsen, kerken en sportvelden, die in tegenstelling tot wat altijd gedacht is, integratiebevorderend blijken te werken.

De tentoonstelling Community is opgezet als een woordenboek, bestaande uit 101 'wapens' die architecten, projectontwikkelaars, stedenbouwkundigen, politici en actiegroepen kunnen inzetten tegen of voor de Open City.

De 101 'wapens' zijn verzameld in The Arsenal of Exclusion/Inclusion. De bezoeker kan ze allemaal bestuderen in alfabetische volgorde of kiezen uit vijf thematische tours.

Tentoonstelling

- The Arsenal of Exclusion/Inclusion:
  - So you want to understand why America is so racially segregated...
  - So you want to understand why segregation persists 40 years after the Fair Housing Act...
  - So you want to understand the weak tactics of the strong...
  - So you want to see who is working undercover for the Open City...
  - So you want to fight fire with fire...
- Mural
  - Fictieve route langs bestaande communities
- Area C
  - Projects that open the city
  - New American Privatopias

Subcurator: Interboro

25 september - 10 januari
NAi Zaal 2

American society, especially in the suburbs, is extremely segregated – at least, that is the story often told. But when one studies the suburbs closely, the Open City turns up in places where no one would expect it, such as in shopping malls, parking places, churches, and sports complexes – places usually not set up to stimulate a process of integration, but which in practice fulfill that role.

The Community exhibition is designed as a dictionary, consisting of 101 "weapons" that architects, project developers, urban planners, politicians and action groups can employ for or against the Open City.

The 101 "weapons" are part of The Arsenal of Exclusion/Inclusion collection. Visitors can examine them in alphabetical order or choose from five thematic tours.

Exhibition

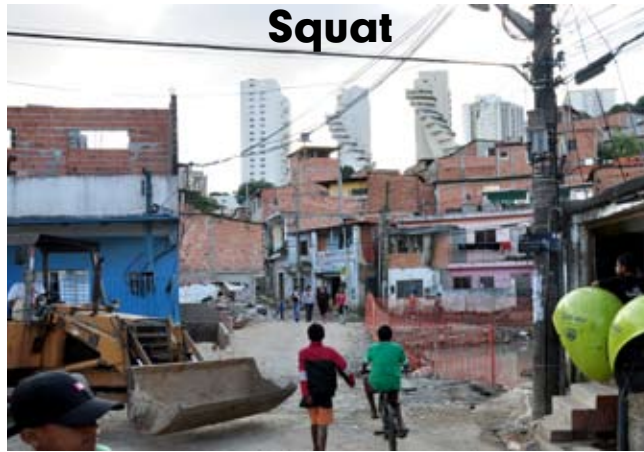
- The Arsenal of Exclusion/Inclusion:
  - So you want to understand why America is so racially segregated...
  - So you want to understand why segregation persists 40 years after the Fair Housing Act...
  - So you want to understand the weak tactics of the strong...
  - So you want to see who is working undercover for the Open city...
  - So you want to fight fire with fire...
- Mural
  - Fictitious route along existing communities
- Area C
  - Projects that open the city
  - New American Privatopias

Sub-curator: Interboro

25 September - 10 January
NAI Gallery 2

Open City: Designing Coexistence

Squat

Squat De Informele Stad in Ontwikkeling

Wereldwijd leven meer dan een miljard mensen in sloppenwijken, gammele hutten, kraakpanden, tenten en kartonnen dozen, en opgegeven flatgebouwen. Deze zogenaamde informele steden zijn bijzonder gevarieerd, leveren zeer specifieke uitdagingen en hun aantal groeit nog steeds. Hoe kunnen architecten en stedenbouwkundigen bijdragen aan een sociaal en ecologisch duurzame ontwikkeling van deze stedelijke gebieden?

De expositie Squat heeft twee hoofdthema's. Constructie van Kennis is gecentreerd rondom urbaninform.net, een internetplatform dat informele stadsbewoners kunnen gebruiken om onderling ervaringen en oplossingen uit te wisselen. Bij Constructie van de Stad ligt het accent op projecten in twee grote agglomeraties: Kotebe Hanna Mariam in Addis Abeba, de hoofdstad van Ethiopië; en Paraisópolis, met zijn 60.000 inwoners een van de grootste informele nederzettingen in de Braziliaanse metropool São Paulo.

Tentoonstelling

- Construction of Knowledge, een selectie van 'best practices' (plannen en minidocumentaires) op Urbaninform.net en op de tentoonstelling
- Construction of the City: Paraisópolis (São Paulo, Brazilië) en Kotebe Hanna Mariam (Addis Abeba, Ethiopië) – nieuwe projecten met deelname van de inwoners

Subcuratoren: Jörg Stollmann en Rainer Hehl

25 september - 10 januari
NAi Zaal 3

Squat The Informal City under Development

Worldwide more than one billion people live in slums, ramshackle huts, squats, tents and cardboard boxes – as well as in abandoned high rises and derelict apartment buildings. These so-called informal cities are incredibly varied, growing in number and pose very specific challenges. How can architects and urbanists contribute to the socially and ecologically sustainable development of these urban areas?

The Squat exhibition has two main themes. Construction of Knowledge centers on urbaninform.net, an internet platform for inhabitants of informal settlements to further the exchange of experiences and solutions.

Construction of the City focuses on projects in two megacities: Kotebe Hanna Mariam in Addis Ababa, the capital of Ethiopia; and Paraisópolis, with its 60,000 inhabitants forming one of the largest informal settlements in the Brazilian metropolis of São Paulo.

Exhibition

- Construction of Knowledge, a selection of best practices (plans and minidocumentaries) at Urbaninform.net and in the NAI
- Construction of the City: Paraisópolis (São Paulo, Brazil) and Kotebe Hanna Mariam (Addis Ababa, Ethiopia) – new projects with the participation of the inhabitants

Sub-curators: Jörg Stollmann and Rainer Hehl

25 September - 10 January
NAI Gallery 3

Open City: Designing Coexistence Collective

Collective Architectuur en Massaproductie

In de Sovjet Unie zijn tussen 1956 en 1989 vijftig miljoen standaard appartementen verzezen in wijken die Microrayons worden genoemd. Na de instorting van het socialistische regime kampen die eenvormige wijken met een crisis in de openbare ruimte waarvoor niemand meer verantwoordelijkheid neemt. Toch hoeven we niet bang te zijn voor massaproductie in de architectuur betoogt Collective. De tentoonstelling is een pleidooi voor de combinatie van het goede van massaproductie met het 'westerse' kavelontwerp. De essentie van de oplossing die Collective voorstelt is dat kavels weliswaar als geheel kunnen worden ontworpen, maar dat voor de grootte van de kavels een standaard wordt ontwikkeld. Net zoals er bijvoorbeeld bij schoenen sprake is van een standaard voor schoenmaten. Een dergelijke aanpak zal leiden tot een toename van variatie en niet tot uniformiteit, en dat komt ook de openbare ruimte ten goede.

Tentoonstelling

- A historical survey of four stages in the development of the Soviet City
- The Microrayon under Capitalism
- Standard City Word Wide: a 3 dimensional time-line of the development and geographical spread of the Standard City
- Block City Superstore: projects for standard urban blocks

Subcuratoren: Bart Goldhoorn, Alexander Sverdlov en Anna Bronovitskaya

25 september - 10 januari
NAi Zaal 3

Collective Architecture and Mass-production

In the Soviet Union from 1956 to 1989, fifty million standard flats were erected in districts known as "Microrayons". After the collapse of the socialist regime, these uniform districts are facing a crisis in public space, as no one takes responsibility for them anymore. Yet, according to the Collective exhibition, there is no need to fear mass production in architecture. The Collective exhibition argues that one should combine the best features of mass production with the "Western" idea of designing individual building lots. The essence of Collective's proposed solution is not to design each site as such, but to develop a standard for all sizes of sites – just as for example in the shoe industry, which has developed a standard for shoe sizes. Such an approach will thus result in greater variety rather than uniformity, and this will in turn work to the advantage of the quality of public space.

Exhibition

- A historical survey of four stages in the development of the Soviet City
- The Microrayon under Capitalism
- Standard City Word Wide: a 3 dimensional time-line of the development and geographical spread of the Standard City
- Block City Superstore: projects for standard urban blocks

Sub-curators: Bart Goldhoorn, Alexander Sverdlov, and Anna Bronovitskaya

25 September - 10 January
NAI Gallery 3

Open City: Designing Coexistence Event Program

Gedurende twaalf weken achtereenvolgend is het Forum – het hart van de expositie Open City: Designing Coexistence in het NAI – tevens de arena voor een interdisciplinair activiteitenprogramma. Iedere week van woensdag tot en met zondag vindt er een reeks activiteiten plaats rondom een specifiek thema: lezingen, films, workshops, presentaties, debatten, bezichtigingen, rondleidingen en excursies, muziek, literatuur, en meer. Zo'n thema is of een van de subthema's van Open City - Maakbaarheid, Refuge, Reciprocity, Community, Squat, en Collective – of het is een ander aan Open City gelieerd thema zoals het werk van Jane Jacobs, e-cultuur en de stad, ecologie en de stad, en jeugdcultuur en de stad.

Het Event Program wordt georganiseerd door de IABR en het NAI. Het filmprogramma wordt speciaal samengesteld door het International Documentary Film Festival Amsterdam (IDFA). Het reguliere lezingenprogramma van het NAI op donderdagavond is onderdeel van het Event Program. Op de sprekerslijst staan o.a. Kees Christiaanse, Lars Lerup, Michael Sorkin, Eyal Weizman en Saskia Sassen.

De in deze bezoekersgids genoemde data voor het Event Program zijn onder voorbehoud. Kijk op www.iabr.nl voor een uitgebreid en actueel overzicht van het programma.

For twelve consecutive weeks, an interdisciplinary Event Program animates the Forum – the heart of the Open City exhibition at the NAI.

Each week, from Wednesday through Sunday, a cluster of activities – lectures, films, workshops, presentations, debates, tours, excursions, music, literature, and more – revolve around a specific theme. These themes are either one of the exhibition's sub-themes Maakbaarheid, Refuge, Reciprocity, Community, Squat, and Collective, or another theme that's linked to the Open City, such as the work of Jane Jacobs, e-culture and the city, ecology and the city, and youth culture and the city.

The Event Program is co-produced by the IABR and the NAI. The documentary film program has been commissioned from the International Documentary Film Festival Amsterdam (IDFA). The regular NAI lectures on Thursday evenings are part of the Event Program, with lectures by Kees Christiaanse, Lars Lerup, Michael Sorkin, Eyal Weizman, and Saskia Sassen, amongst others.

The Event Program dates mentioned in this guide are subject to change. For a detailed and constantly updated program, consult www.iabr.nl.

Open City: Designing Coexistence The Book

Het boek Open City: Designing Coexistence, dat in samenwerking met de IABR en de ETH Zürich wordt uitgegeven, bestaat uit twee delen. Het eerste deel bevat essays van stedenbouwers, architecten, sociologen, antropologen, economen en andere experts over wat de Open City is en over de condities die een stad open of juist gesloten maken. In het tweede deel worden concrete plannen en projecten over hoe een Open City te genereren gepresenteerd en uitgewerkt.

Open City: Designing Coexistence
Kees Christiaanse, Tim Rieniets en Jennifer Sigler (editors)
Met bijdragen van onder andere Marc Angelil, Gerald Frug, Dieter Läßle, Saskia Sassen, Peter Sloterdijk en Arnold Reijndorp

SUN Publishers
Ontwerp: Mevis & Van Deursen
ISBN: 9789085067832
€ 42,50
september 2009

In the book Open City: Designing Coexistence, published in close co-operation with the IABR and the ETH Zurich, urban planners, architects, but also sociologists, anthropologists, economists, and other experts are exploring the notion of the Open City, and the conditions that cause a city to be open rather than closed. In the second part, concrete plans and projects to create an Open City are drawn up and presented.

Open City: Designing Coexistence
Kees Christiaanse, Tim Rieniets, and Jennifer Sigler (editors)
Authors include Marc Angelil, Gerald Frug, Dieter Läßle, Saskia Sassen, Peter Sloterdijk, and Arnold Reijndorp

SUN Publishers
Design: Mevis & Van Deursen
ISBN: 9789085067832
€ 42,50
September 2009

Parallel Cases//IABR@RDM

In de tentoonstelling Parallel Cases presenteren studententeams en onderzoekers van 28 universiteiten en hogescholen uit 20 verschillende landen hun projecten geïnspireerd door het thema Open City.

De 45 inzendingen laten met tekeningen, modellen, films of andere audiovisuele middelen zien hoe studenten en hun docenten denken dat 'sociale cohesie' kan worden vormgegeven door middel van architectonische en stedenbouwkundige projecten.

Aan de tentoonstelling heeft de Rotterdamse Academie van Bouwkunst de Parallel Cases Biennale Award verbonden. Een internationale jury onder voorzitterschap van de Rijksbouwmeester, Liesbeth van der Pol, maakt tijdens de opening bekend welke inzending op de beste, meest inventieve en creatieve wijze ingaat op de uitdaging de Open City vorm te geven.

Parallel Cases is te zien in het monumentale 'Innovation Dock' op het terrein van de Rotterdamse Droogdok Maatschappij (RDM), een voormalige scheepswerf midden in het havengebied.

Curator: Ralf Pasel

26 september - 13 december
RDM Campus, Rotterdam-Heijplaat

Tentoonstelling

Squat

- Use the Potential of Your City! Recycling Neukölln, Berlin
Technical University Berlin (DE)
- Eurasian Informality
TU Delft and International en New Towns Institute, Almere (NL)
- Kassioum - Spontaneous Settlement in Damascus
Technical University Dresden (DE)
- Coexistence as Survival
Politecnico University of Turin (IT)
- Indian Star, Little Spots for the Small Ones
Rotterdamse Academie van Bouwkunst (NL)
- Coexistence project/Somewhere in Lima
Ricardo Palma University (PE)
- Displacement Settlements/Becoming Informal
Aristotle University of Thessaloniki (GR)
- Urban Tactics - When I think of Rio de Janeiro.....
TU Eindhoven (NL)
- A Place In Heaven, A Place in Hell. Tactical Operations in
Sao Paulo's Informal Sector
Harvard University (US)
- WOC - Working on Cities - Ghana*ATL
Rotterdamse Academie van Bouwkunst (NL),
Institute for Housing and Urban Development Studies (NL),
Kwame Nkrumah - University of Science and Technology - KNUST (GH)
- Global Studio

In the Parallel Cases exhibition, student teams and researchers from 28 universities in 20 different countries respond to the Open City theme.

The 45 entries show, with the use of drawings, models, films and other audiovisual means, how students and their lecturers imagine architectural and urban development projects can help contribute to "social cohesion" in our future cities.

The Rotterdam Academy of Architecture and Urban Design has created a special award, the Parallel Cases Biennale Award, linked to the exhibition. At the opening ceremony, an international jury, chaired by the Dutch Chief Government Architect Liesbeth van der Pol, will announce which entry has come up with the best, most inventive and creative approach to the challenge of shaping the Open City.

Parallel Cases is presented at the monumental "Innovation Dock" on the site of the Rotterdam Droogdok Maatschappij (RDM), a former shipyard in the center of the port area.

Curator: Ralf Pasel

26 September - 13 December
RDM Campus, Rotterdam-Heijplaat

Exhibition

Squat

- Use the Potential of Your City! Recycling Neukölln, Berlin
Technical University Berlin (DE)
- Eurasian Informality
Delft University of Technology and International New Towns Institute, Almere (NL)
- Kassioum - Spontaneous Settlement in Damascus
Technical University Dresden (DE)
- Coexistence as Survival
Politecnico University of Turin (IT)
- Indian Star, Little Spots for the Small Ones
Rotterdam Academy of Architecture and Urban Design (NL)
- Coexistence project/Somewhere in Lima
Ricardo Palma University (PE)
- Displacement Settlements/Becoming Informal
Aristotle University of Thessaloniki (GR)
- Urban Tactics - When I think of Rio de Janeiro.....
Eindhoven University of Technology (NL)
- A Place In Heaven, A Place in Hell. Tactical Operations in
Sao Paulo's Informal Sector
Harvard University (US)
- WOC - Working on Cities - Ghana*ATL
Rotterdam Academy of Architecture and Urban Design (NL),
Institute for Housing and Urban Development Studies (NL),
Kwame Nkrumah - University of Science and Technology - KNUST (GH)

Parallel Cases//IABR@RDM

- University of Sydney (AU), University of Rome La Sapienza (IT), Columbia University (US) met Istanbul Technical University (TR) en Middle Eastern Technical University (TR) (2005); University of British Columbia (US) (2006); University of the Witwatersrand (ZA) (2007/08)
- Kibera - Nairobi on the Ground
ETH Studio Basel (ETH Zürich) (CH) met University of Nairobi, School of Architecture (KE) en Harvard Graduate School of Design (US)

Refuge

- Somali Urban Refuge Community - Nairobi on the Ground
ETH Studio Basel (ETH Zürich) (CH) met University of Nairobi, School of Architecture (KE) en Harvard Graduate School of Design (US)
- Shoafat RC
Bezalel Academy of Art and Design, Jerusalem (IL)
- Refugee Spaces: Nation State versus City Networks
Bauhaus Dessau Foundation (DE)
- Swimming Pools Shelters
Technical University Berlin (DE)
- Crisis Squatting Strategy
Veritas University (CR)
- SEED_Emergent Housing Initiative
Clemson University (US), Tri-County Technical College (US)
- Spatial Limbo
Tamkang University, Taipei (TW)

Diaspora

- Startankstelle
Academy of Visual Arts Leipzig (DE)
- Redesigning of Zhongxin
Tamkang University (TW)
- King Street Dynamism: Tactics for Revitalizing a Multicultural Neighborhood
University of Washington (US)
- Ethnic Streets in the World
Tokyo Polytechnic University (JP)
- Crossing Munich. Migration - Places, Images and Debates
Ludwig Maximilian University Munich (DE)

Community

- Urban Green
Institute of Housing and Urban Development Studies (IHS) van de Erasmus Universiteit Rotterdam
- The Arsenal of Exclusion
Maryland Institute College of Art (US)
- Field Guide to New Jersey Communities
New Jersey Institute of Technology (US)
- Mapping the Middle Landscape: Planned Community
Vassar College (US)
- Reinventing Suburbia after the Crisis
University of California at Berkeley (US)
- european COMMUNITY of europeans
Hogeschool voor Wetenschap en Kunst, Sint Lucas Brussel-Gent (BE)

Collective

- InBetween
Timisoara Polytechnic University (RO)
- Translating Krasnova
ETH Zürich (CH)
- Post-Generic City, Pearl River Delta
Chinese University of Hong Kong (CN)
- Urban Transformation of Pyongyang, North Korea
Harvard University (US)
- Happy Go Lucky - Structure and Incident
Brandenburg Polytechnic University (DE)
- Border Conditions: Transformations in the (Post-)Socialist Cities Kiev and Havana
TU Delft (NL)
- (De)scripting Space - In search of social consequences of apartment building infrastructure
Artez, Academie van Bouwkunst Arnhem (NL)

Open City

- Urban Surfers, Neighborhood Fans&Co
Gottfried Wilhelm Leibniz University of Hannover (DE)
- Leaping the Fence: Olympic Legacy Now
Royal College of Art, London (UK)
- Open Constellation
University of Hamburg (DE)
- Rotterdam - Open City
Rotterdamse Academie van Bouwkunst (NL)
- Open City Rotterdam?
ETH Zürich (CH)
- Interdependence UK_Open City
The University of Sheffield School of Architecture (UK)
- When I was six - Dubai Metrozone
Technical University Berlin (DE)
- OpenBerlin. An Alternative Model for the Just Use of Space
Technical University Berlin (DE)

- Global Studio
University of Sydney (AU), University of Rome La Sapienza (IT), Columbia University (US) in association with Istanbul Technical University (TR) and Middle Eastern Technical University (TR) (2005); University of British Columbia (US) (2006); University of the Witwatersrand (ZA) (2007/08)
- Kibera - Nairobi on the Ground
ETH Studio Basel (ETH Zurich) (CH) with University of Nairobi, School of Architecture (KE), and Harvard Graduate School of Design (US)

Refuge

- Somali Urban Refuge Community - Nairobi on the Ground
ETH Studio Basel (ETH Zurich) (CH) with University of Nairobi, School of Architecture (KE), and Harvard Graduate School of Design (US)
- Shoafat RC
Bezalel Academy of Art and Design, Jerusalem (IL)
- Refugee Spaces: Nation State versus City Networks
Bauhaus Dessau Foundation (DE)
- Swimming Pools Shelters
Technical University Berlin (DE)
- Crisis Squatting Strategy
Veritas University (CR)
- SEED_Emergent Housing Initiative
Clemson University (US), Tri-County Technical College (US)
- Spatial Limbo
Tamkang University, Taipei (TW)

Diaspora

- Startankstelle
Academy of Visual Arts Leipzig (DE)
- Redesigning of Zhongxin
Tamkang University (TW)
- King Street Dynamism: Tactics for Revitalizing a Multicultural Neighborhood
University of Washington (US)
- Ethnic Streets in the World
Tokyo Polytechnic University (JP)
- Crossing Munich. Migration - Places, Images and Debates
Ludwig Maximilian University Munich (DE)

Community

- Urban Green
Institute of Housing and Urban Development Studies (IHS) of the Erasmus University Rotterdam
- The Arsenal of Exclusion
Maryland Institute College of Art (US)
- Field Guide to New Jersey Communities
New Jersey Institute of Technology (US)
- Mapping the Middle Landscape: Planned Community
Vassar College (US)
- Reinventing Suburbia after the Crisis
University of California at Berkeley (US)
- european COMMUNITY of europeans
Hogeschool voor Wetenschap en Kunst, Sint Lucas Brussel-Gent (BE)

Collective

- InBetween
Timisoara Polytechnic University (RO)
- Translating Krasnova
ETH Zurich (CH)
- Post-Generic City, Pearl River Delta
Chinese University of Hong Kong (CN)
- Urban Transformation of Pyongyang, North Korea
Harvard University (US)
- Happy Go Lucky - Structure and Incident
Brandenburg Polytechnic University (DE)
- Border Conditions: Transformations in the (Post-)Socialist Cities Kiev and Havana
Delft University of Technology (NL)
- (De)scripting Space
Artez, Academie van Bouwkunst Arnhem (NL)

Open City

- Urban Surfers, Neighborhood Fans&Co
Gottfried Wilhelm Leibniz University of Hannover (DE)
- Leaping the Fence: Olympic Legacy Now
Royal College of Art, London (UK)
- Open Constellation
University of Hamburg (DE)
- Rotterdam - Open City
Rotterdam Academy of Architecture and Urban Design (NL)
- Open City Rotterdam?
ETH Zurich (CH)
- Interdependence UK_Open City
The University of Sheffield School of Architecture (UK)
- When I was six - Dubai Metrozone
Technical University Berlin (DE)
- OpenBerlin. An Alternative Model for the Just Use of Space
Technical University Berlin (DE)

Vrijstaat Amsterdam/The Free State of Amsterdam

Vrijstaat Amsterdam gaat over de toekomst van de Amsterdamse metropool. Aan het gezegde 'stadslucht maakt vrij' wordt met deze tentoonstelling nieuwe inhoud gegeven. Negen stedenbouwkundige bureaus uit Amsterdam en Rotterdam geven middels negen grote maquettes voor delen van de stad hun visie op de toekomstige metropool. Zij kregen daarbij de vrije hand en konden zonder regels en beperkingen vooraf ontwerpen. Hun maquettes tonen geen plannen of blauwdrukken voor de stad, maar inspirerende ideeën voor de lange termijn. De ontwerpteams blijven tijdens de Biënnale aan hun maquettes bouwen. De tentoonstelling wordt daarmee een heuse werkplaats. Het thema vrijheid in Amsterdam staat ook centraal in een filmprogramma, in opdracht samengesteld door het International Documentary Film Festival Amsterdam (IDFA). Elke zondagmiddag wordt een documentaire over Amsterdam vertoond. Daarnaast is dagelijks een film te zien met het thema 'Amsterdam magneet van vrijheid', samengesteld uit fragmenten uit de filmgeschiedenis vanaf de jaren '20. Onderdeel van Vrijstaat Amsterdam is het verhalenprogramma, waarin mensen hun verhaal van de stad vertellen. Er zijn politieke avonden en avonden voor ondernemers, maatschappelijke organisaties en bewoners uit deze gebieden. Naast gesprekken over de belangrijkste stadsstraten is er een filosofenavond waarin gereflecteerd wordt op wat vrijheid in de stad betekent, en een avond over hoe dak- en thuislozen de stad gebruiken. De jonge generaties zijn vertegenwoordigd met ideeën en ontwerpen voor de toekomst van Amsterdam, een project waaraan studenten van acht Amsterdamse hogescholen hebben gewerkt.

Curator: Zef Hemel

27 september - 8 november
Voormalige Shell-kantine in de Tolhuistuin aan het IJ
Amsterdam Noord

Tentoonstelling

Westelijke IJ-oever en haven – Tijdelijkheid als strategie

Bureau: Rietveld Landscape | Atelier de Lyon
Initiatieven van jonge creatieve talenten, vaklieden, onderzoekers en subculturen krijgen een spannende tijdelijke plek langs het IJ. Er ontstaat zo een reusachtige creatieve vrijhaven die nooit slaapt en inspireert tot grootse ondernemingen.

Oostelijke IJ-oever – Experimenteren op het Noorderveld

Bureau: Urhahn Urban Design
Urhahn Urban Design begint een vrijheidsstrijd voor Noord en creëert daarmee een vrijstaat binnen de Vrijstaat. Een plek waar de Noorderlingen hun eigen ding kunnen doen, en tegelijk een plek voor nieuwe collectiviteit.

The Free State of Amsterdam is about the future of the Amsterdam metropolis. This exhibition gives new meaning to the expression "Stadtluft macht frei" (the city air makes you free). Nine Dutch urban design offices present their visions on the future of Amsterdam, in nine large models for sections of the future metropolis. The offices were given a free hand to make their designs without predetermined rules or restrictions. Their models do not show plans or blueprints for the city so much, but rather inspirational ideas for the long term. The designers will continue to work on their models during the Biennale, which makes the exhibition a true workplace. The theme of freedom in Amsterdam is also the central feature of a series of films commissioned from the International Documentary Film Festival Amsterdam (IDFA). A documentary about Amsterdam is shown every Sunday afternoon. A second series of films, showing images of the city since the 1920s under the heading of "Amsterdam Magnet for Freedom", will be screened daily.

The Story Program, in which people report on their experiences with the city, is another feature of The Free State of Amsterdam. There will be political discussions as well as forums with project developers, social agencies and residents. Besides discussions about the relevant city streets, contemporary urban philosophers reflect on what freedom in the city means, and homeless people and drifters tell how they use the city.

The younger generations are represented with ideas and designs for the future of Amsterdam, showcasing the work of students from eight Colleges based in Amsterdam.

Curator: Zef Hemel

27 September - 8 November
Former Shell canteen in the Tolhuistuin on the IJ
Amsterdam North

Exhibition

Western Harbour District – Temporarily Open as Strategy

Office: Rietveld Landscape | Atelier de Lyon
Initiatives from talented creative professionals, researchers and subcultures will find an exhilarating temporary location along the IJ, resulting in a huge creative free port that never sleeps; an inspiration for bigger achievements.

The River IJ north bank – Experiments on Noorderveld

Office: Urhahn Urban Design
Urhahn Urban Design is launching a freedom struggle for Amsterdam North, aiming at the creation of a free state within the Free State, where inhabitants can do their thing, and that becomes a place for new collectivity.

Vrijstaat Amsterdam/The Free State of Amsterdam

De Oostelijke Eilanden – Bedreigde vrijheid

Bureau: Karres en Brands

Het ontwerp van Karres en Brands versterkt het isolement van de oostelijke eilanden. Ommuurde tuinen en 'vrij(denk)plaatsen' als toevluchtsoorden voor bedreigde kunstenaars, schrijvers, politici en intellectuelen.

Nieuwe Diep – Vrijstraat Amsterdam

Bureau: ZUS [Zones Urbaines Sensibles]

In het gebied rond het Nieuwe Diep stelt ZUS een 'kleinschalige megastructuur' voor die buurten, mensen, planten en dieren onderling verbindt: de Spinozapromenade en de Vrijstraat, ofwel de Rue de Descartes: twee straten waar gewoond en gewerkt kan worden, de eerste organisch en groen, de tweede geometrisch en stedelijk.

Kop Amstelscheg – Landschap van vrijheid

Bureau: MUST stedenbouw

In het ontwerp van MUST moet de Amstelscheg aan de zuidkant van Amsterdam ruimte terugwinnen op de stad. Tegelijkertijd levert het ontwerp een bijdrage aan de stad in de vorm van een nieuw metropolaan landschapspark.

Duivendrechtse Veld – Van stadsdeel naar vrijstaat

Bureau: STUDIOKLOK

In zijn voorstel voor de toekomst van het Duivendrechtse Veld laat Arjan Klok zien dat in dit rommelige gebied legio mogelijkheden bestaan om in alle vrijheid te wonen, te werken en te recreëren.

Gaasperplas – Watervrijstaat

Bureau: Alle Hosper

Als het aan Alle Hosper ligt, wordt het suburbane Gaasperdam een watervrijstaat. Hosper vergroot daarom de plas en trekt deze door tot aan de boorden van de Gein, waardoor een waterlandschap ontstaat dat particuliere investeringen in het na oorlogse vastgoed uitlokt.

Nieuwe Meer – Awareness

Bureau: Güller Güller architecture urbanism

Mathis Güller gelooft dat dit 'natuurlijke gat' tussen de internationale luchthaven en de stad Amsterdam ingevuld moet worden als zone voor 'global awareness'; een steeds opnieuw te beschrijven 'leeg' blad voor de wereldstad.

Sloterplas - Luilekkerland

Bureau: B+B

Het gebied rond de Sloterplas zou volgens B+B een plek moeten zijn waar mensen de verveling kunnen vieren, waar luiheid en liefde de belangrijkste waarden zijn, waar lekker kan worden gegeten en waar sprookjes en dromen de ultieme uitingen van vrijheid zijn.

Eastern Islands – Freedom under Threat

Office: Karres and Brands

The Karres and Brands design reinforces the isolation of the eastern islands, designing walled gardens and "free (thinking) places" as a safe haven for artists, writers, politicians and intellectuals under threat.

Het Nieuwe Diep – The 'Free Street' of Amsterdam

Office: ZUS [Zones Urbaines Sensibles]

In the area around the Nieuwe Diep, ZUS is proposing a "small-scale mega structure" to connect the neighborhoods, people, plants and animals. The Spinoza Promenade and the Vrijstraat (or the Rue de Descartes) will be two public streets where people can live and work – the first one organic and green, the other geometric and urban.

Head of the Amstelscheg – Landscape of Liberty

Office: MUST urban design

In MUST's design, the Amstelscheg on the south side of Amsterdam will claim green space back from the city. In return the city will be presented with a completely new metropolitan landscaped park.

Duivendrechtse Veld – From Urban District to Free City

Office: STUDIOKLOK

In his proposal for the future of Duivendrechtse Veld, Arjan Klok shows that there are untold possibilities for carefree living, working and spending leisure time in this now ramshackle area.

Gaasperplas – An Aquatic Free State

Office: Alle Hosper

If it were up to Alle Hosper, the suburban Gaasperdam would be a free state on the water. The proposal is to enlarge the lake and extend it to the shores of the River Gein, creating a waterscape that will stimulate new private real estate investment in the area.

Nieuwe Meer – Awareness

Office: Güller Güller architecture urbanism

Mathis Güller believes that the Nieuwe Meer ("the New Lake"), the "natural gap" between the international airport of Schiphol and the city of Amsterdam, should be redesigned as a zone for "global awareness": a "blank page" for the global city, on which one can write over and over again.

Sloterplas – The Land of Milk and Honey

Office: B+B

In the proposal of B+B, the area around Sloterplas becomes a place where people can celebrate boredom; where laziness and love are the most important values; where one can enjoy good food and where fairy tales and dreams are the ultimate expression of freedom.

Behalve de tentoonstelling en het verhalenprogramma vinden er in het kader van Vrijstaat Amsterdam nog andere activiteiten plaats.

De Jonge Vrijstaat

Een tentoonstelling in de Tolhuistuin, gemaakt door Amsterdamse kinderen en jongeren over hoe zij naar de stad kijken, in samenwerking met diverse jongerenorganisaties.

27 september - 8 november

The Making of Vrijstaat Amsterdam

Het studiemateriaal van de negen stedenbouwkundige bureaus is te bezichtigen in Informatiecentrum de Zuiderkerk in Amsterdam.

Interviews, studiemodellen en schetsen laten het creatieve proces zien dat vooraf ging aan de eindontwerpen.

13 oktober - 29 november

Internationaal Stedenbouw Congres Morgen/Tomorrow

In het kader van Vrijstaat Amsterdam en ter nagedachtenis aan wethouder Floor Wibaut (1859 - 1936), grondlegger van de moderne Amsterdamse stedenbouwpraktijk, vindt in Amsterdam het internationaal Stedenbouw Congres Morgen/Tomorrow plaats. De thema's voedsel, energie, drinkwater, infrastructuur, afval en ICT staan centraal.

Het congres opent op 30 september met een lezing van Daniel Cohn-Bendit in de Zuiderkerk. Op donderdag 1 en vrijdag 2 oktober volgt een uitgebreid programma van lezingen en workshops in de Westergasfabriek. Op de sprekerslijst onder meer Ken Livingstone, Kees Christiaanse, Maarten Hajer, Tim Lang, Hermann Scheer, Dieter Läßle, LaDonna Redmond, Henk Ovink en P.K. Das.

Other than the exhibition and Story Program the following activities are part of the program of The Free State of Amsterdam.

Jonge Vrijstaat (Young Free State)

An exhibition in the Tolhuistuin by children and youngsters from Amsterdam about their perspective on the city; in collaboration with various youth organizations.

27 September - 8 November

The Making of The Free State of Amsterdam

The research material developed and used by the nine urban design offices is on display at the Zuiderkerk Information center in Amsterdam. Interviews, models and sketches show the creative process that preceded the final designs.

13 October - 29 November

International Urban Design Conference, Morgen/Tomorrow

Within the framework of The Free State of Amsterdam and in memory of the founding father of modern Amsterdam urban design practice, councillor Floor Wibaut (1859 - 1936), the international Urban Design Conference, Morgen/Tomorrow is held in Amsterdam. Central themes include food, energy, drinking water, infrastructure, waste and ICT.

The conference opens on 30 September in the Zuiderkerk with a keynote lecture by Daniel Cohn-Bendit. On Thursday 1 and Friday 2 October, an extensive program of lectures and workshops is taking place in the Westergasfabriek. Amongst the speakers are Ken Livingstone, Kees Christiaanse, Maarten Hajer, Tim Lang, Hermann Scheer, Dieter Läßle, LaDonna Redmond, Henk Ovink, and P.K. Das.

Eeuw van de Stad/Urban Century

Eeuw van de Stad
Hoe de wereld stad wordt

Urban Century
How the World Becomes a City

Voor het eerst in de geschiedenis woont meer dan de helft van de wereldbevolking in steden - vaak in sloppenwijken - en de mondiale trek naar de stad gaat door. Het leven in de stad is wereldwijd de dominante manier van leven geworden. De stad is geen stip meer op de kaart, maar een manier van zijn. Voor de VPRO is dit aanleiding om aan te haken bij de 4e IABR door vooruit en achteruit te kijken en de toekomst van de stad te verbinden met de ervaringen uit het verleden. En om de stad in Nederland naast de wereldstad te zetten. Wat bepaalt de kwaliteit van leven in de stad? Wat werkt en wat werkt niet? En wie heeft de regie? Maakt de mens de stad of de stad de mens? Van 13 tot 30 september presenteert de VPRO het crossmedia project Eeuw van de Stad op radio, televisie, internet en in de VPRO Gids. De VPRO brengt vijf nieuwe televisiedocumentaires (in coproductie met de IABR), vijf nieuwe radiodocumentaires en vijf nieuwe internetproducties, waaronder het publiek toegankelijk audiovisueel archief Open City met gedigitaliseerde radio-opnamen vanaf 1926 en beeldopnamen vanaf 1913. Op de website eeuwvandestad.nl staan ideeën van stadbewoners om het leven in de stad te verbeteren, een weblog, honderden één minuten films en bijzondere stadswandelingen van kunstenaars. Ook besteden programma's als Buitenhof, Andere Tijden, Draadstaal, Nova, Tegenlicht, Villa VPRO, Metropolis en Holland Doc in september 2009 aandacht aan de verstedelijking. Eeuw van de Stad biedt de programma's over de stad op nieuwe manieren aan. Een groot deel van de programmering is in hoge resolutie beschikbaar en op trefwoord doorzoekbaar op eeuwvandestad.nl, ook als het project voorbij is. Daarnaast worden de programma's aangeboden als downloads en podcasts op de Internationale Architectuur Biënnale in Rotterdam. Want vanuit de media bezien is de meest Open Stad de virtuele stad. Een schijnbaar eindeloos digitaal domein vol toevallige ontmoetingen, onverwachte mogelijkheden en creatieve verleidingen.

Curator: Bregtje van der Haak

Vanaf 13 september
Televisie, radio, internet, VPRO Gids en NAI

We are living in the Urban Century. Currently, more than fifty percent of the world population is living in cities – many of them in slums - and cities are continuing to grow. The VPRO considers this reason to both look back and to look ahead, to connect thinking about the future of the city with experiences from the past. Which factors define the quality of life in cities? How does urban life take shape and how can we improve it? In a number of new productions, VPRO explores various new ideas and perspectives on the city.

During two weeks in September popular VPRO programs such as Buitenhof, Andere Tijden, Draadstaal, Tegenlicht, Villa VPRO, Metropolis and Holland Doc all focus on the issue of urbanization. VPRO produces and broadcast five television documentaries in co-production with the IABR, five radio documentaries and five internet productions, including the audio-visual archive Open City (with radio broadcasts since 1926 and film since 1913), and the dedicated website eeuwvandestad.nl. This website contains citizens' input on how to improve life in the city, a web log and guidelines by artists for special city walks. Urban Century presents audio and video content about cities in several new ways. On the website most programs are made available on demand in high resolution and accessible through the use of keywords. All radio and television programs on the city are available as free downloads and pod casts during the exhibition Open City: Designing Coexistence in the NAI.

Curator: Bregtje van der Haak

Vanaf 13 September
Television, radio, internet, VPRO Magazine, and NAI

Most programs are in the Dutch language or subtitled in Dutch.

Eeuw van de Stad/Urban Century

Televisie: 5x documentaire

Tegenlicht: Amsterdam Makeover 2040

Amsterdam is een oude dame, maar ze heeft haar zinnen gezet op een metropolitane makeover. Steden moeten immers groeien om er bij te horen in de wereld, maar de vraag is hoe ze dat moeten doen op een ecologisch én economisch duurzame manier.

14 september, ca. 20.55 uur, Nederland 2

Tegenlicht: Grand Paris: De architect en de president.

De Franse president Sarkozy heeft grote plannen om de toekomst van de stad Parijs vorm te geven en is op zoek naar de juiste architecten. Tegenlicht volgt de Nederlandse kandidaat Winy Maas.

21 september, ca. 20.55 uur, Nederland 2

Metropolis: Nieuw in de stad

Wereldwijd worden vier nieuwkomers in vier wereldsteden een half jaar lang op de voet gevolgd: hoe vinden ze hun weg in een metropool?

21 september, ca. 22.50 uur, Nederland 2

Holland Doc: Stayin' Alive In Jo'burg

In 2010 wordt het WK Voetbal onder meer in het beruchte centrum van Johannesburg gehouden, nu toevluchtsoord van tienduizenden illegale Afrikaanse immigranten. Lukt het om het de FIFA naar de zin te maken en de stad op tijd schoon en veilig te krijgen?

22 september, ca. 22.50 uur, Nederland 2

Tegenlicht: I am Gurgaon: De nieuwe stad in India

Een reusachtige gated community aan de rand van New Delhi: is Gurgaon het zoveelste Ponzi Scheme of het model voor de toekomstige miljoenenstad zoals die over enkele decennia in heel India te vinden zal zijn?

28 september, ca. 20.55 uur, Nederland 2

Deze vijf documentaires zijn coproducties van de VPRO en de IABR met steun van het Stimuleringsfonds voor Architectuur.

Televisie: 4x programma

Buitenhof

In Buitenhof een discussie over de toekomst van de stad.

13 september, ca. 12.00 uur, Nederland 1

Draadstaal

Het satirische programma Draadstaal wijdt een hele aflevering aan het thema stad.

20 september, ca. 20.25 uur, Nederland 3

Andere Tijden: Wie bouwt? Wibaut!

Andere Tijden over een wethouder met opbouwende idealen in het Interbellum.

24 september, ca. 21.25 uur, Nederland 2

NOVA

NOVA besteedt aandacht aan het thema stad in de week van 21 - 28 september.

Radio: 5x documentaire

Villa VPRO – Bureau Buitenland: Addis Abeba

De Ethiopische hoofdstad moet in razend tempo flats bouwen om de stroom migranten op te vangen, maar heeft geen ervaring met hoogbouw.

17 en 18 september, ca. 15.30 uur, radio 1

Holland Doc Radio: Op zoek naar een nieuwe Wibaut.

Wibaut was een van de meest aansprekende Amsterdamse politici van de afgelopen eeuw. Wie treedt er vandaag de dag in zijn voetsporen?

20 september, ca. 21.02 uur, radio 1

Villa VPRO – Bureau Buitenland: Detroit

Detroit was ooit een welvarende stad dankzij de auto-industrie, maar daar is inmiddels niets meer van over. Een tragisch portret van een stad in verval.

24 en 25 september, ca. 15.30 uur, radio 1

Villa VPRO – Bureau Buitenland: Jakarta

Jakarta wordt geteisterd door permanente files en planologische onkunde. Jakarta's gouverneur Fauzi Bowo wil met een ambitieus plan de stad met bussen en treinen weer toegankelijk maken, maar heeft zijn opzet kans van slagen?

1 en 2 oktober, ca. 15.30 uur, radio 1

Villa VPRO – Bureau Buitenland: Istanbul

De trek van miljoenen conservatieve en religieuze plattelanders naar Istanbul heeft het kosmopolitische karakter van de stad ingrijpend beïnvloed.

8 en 9 oktober, ca. 15.30 uur, radio 1

Television: 5x documentary

Tegenlicht: Amsterdam Makeover 2040

Amsterdam is an old lady, but she is set on having a metropolitan make over. After all, cities have to keep on developing to survive on the global stage. But the question is how they should grow in an ecological and economically sustainable manner?

14 September, approx. 8:55 pm, Channel 2

Tegenlicht: Grand Paris. The Architect and the President

French President Sarkozy has ambitious plans for the Paris of the future and is looking for the right architects. Tegenlicht has been following one of the candidates, the Dutch architect Winy Maas.

21 September, approx. 8:55 pm, Channel 2

Metropolis: New to the City

Over a period of six months four migrants are being filmed in four different cities in the world while trying to find their way in and coming to terms with a completely new way of living.

21 September, approx. 10:50 pm, Channel 2

Holland Doc: Stayin' Alive In Jo'burg

In 2010, one of the sites for the World Football Championships will be in Johannesburg's infamous downtown, where tens of thousands of illegal African immigrants have taken refuge. Will it be possible to satisfy the FIFA, clean up the city and make it safe?

22 September, approx. 10:50 pm, Channel 2

Tegenlicht: I am Gurgaon: The New City in India

Four million people in one huge gated community, a satellite of New Delhi: Is Gurgaon the latest Ponzi Scheme or the model for the future megacity that will soon emerge all over India?

28 September, approx. 8:55 pm, Channel 2

These five documentaries are a co-production of the VPRO and the IABR with the support of the Netherlands Architecture Fund.

Television: 4x program

Buitenhof

Buitenhof discusses the future of the city.

13 September, approx. 12 am, Channel 1

Draadstaal

The satirical TV program Draadstaal devotes an entire edition to the theme of the city.

20 September, approx. 8:25 pm, Channel 3

Andere Tijden: Who is Building? Wibaut!

Andere Tijden focuses on Floor Wibaut – Amsterdam's dynamic and socially conscious city councilor during the Interbellum.

24 September, approx. 5:25 pm, Channel 2

NOVA

NOVA, a daily current affairs program, will focus on the theme of the city between 21 and 28 September.

Radio: 5x documentary

Villa VPRO – Bureau Buitenland: Addis Ababa

To cope with an influx of migrants, the Ethiopian capital must build apartment buildings at breakneck speed, but it has no experience in constructing high-rise buildings.

17 and 18 September, approx. 3:30 pm, Radio 1

Holland Doc Radio: Looking for the next Wibaut

City Councilor Floor Wibaut was one of the most dynamic politicians active in 20th century Amsterdam. Is there anyone out there ready to follow in his footsteps?

20 September, approx. 9:02 pm, Radio 1

Villa VPRO – Bureau Buitenland: Detroit

Once the prosperous center of U.S. car manufacturing, the city of Detroit has now fallen on hard times. Tragic portrait of a city in decay.

24 and 25 September, approx. 3:30 pm, Radio 1

Villa VPRO – Bureau Buitenland: Jakarta

Jakarta has been blighted by permanent traffic jams and spatial-planning incompetence. Jakarta's governor Fauzi Bowo has now forged an ambitious plan to get the city moving again, using buses and trains. But will he be able to deliver?

1 and 2 October, approx. 3:30 pm, Radio 1

Villa VPRO – Bureau Buitenland: Istanbul

The invasion of large numbers of conservative and religious people from the countryside into Istanbul has had a huge impact on the cosmopolitan character of the city.

8 and 9 October, approx. 3:30 pm, Radio 1

Eeuw van de Stad/Urban Century

Internet: 5x website

Centrale website: eeuwwandestad.nl

Open City (archief)

Open City is een nieuw publiek toegankelijk audiovisueel archief met circa 200 uur video (beeldopnames sinds 1913 en televisie-uitzendingen sinds 1952) en 100 uur audio (radio-uitzendingen sinds 1926) over de stad. eeuwwandestad.nl

Droomstad Web TV (filmpjes over Het Goede Leven in de Stad)

Droomstad verzamelt en presenteert korte filmpjes over al die dingen die het leven in de stad de moeite waard maken en kwaliteit verlenen. Door de VPRO gefilmd of door mensen zelf opgestuurd. eeuwwandestad.nl/droomstad

City One Minutes (2400 filmpjes van 1 minuut: 100 steden x 24 uur)

Een collectief kunstwerk van internationale kunstenaars in 100 steden. Ieder legt een uur in zijn stad vast in een filmpje van één minuut. 100 steden x 24 uur = 2400 filmpjes op een bijzondere website. cityoneminutes.org

19. Soundtrack City (audio tours)

Soundtrackcity Amsterdam is een uitnodiging om de straat op te gaan en de stad opnieuw te ontdekken via een serie van 8 bijzondere geluidswandelingen gemaakt door kunstenaars. soundtrackcity.nl

20. Promised land (webdocumentaire)

Webdocumentaire over vakantieparken, die inmiddels bevolkt worden door permanente bewoners – meestal uit nood. Een portret van een nieuw soort verstedelijking. sarako.net/promisedland

5x extra

Digitale kanalen: Holland Doc en Geschiedenis 24

Oude en nieuwe documentaires en projecten op de digitale themakanalen van de VPRO, waaronder een documentaire van 24 uur over Berlijn. hollanddoc.nl | geschiedenis.vpro.nl

Holland Doc 24 – Keuze van de kenner
Van 19 tot en met 25 september zendt het digitale documentairekanaal Holland Doc 24 vijf documentaires meerdere malen per dag uit. Deze documentaires zijn uitgekozen door experts die de films ook zullen inleiden. Deze programmering is gelijktijdig ook te zien als stream op hollanddoc.nl

Live radio: Villa VPRO

Een live verslag van de opening van de Internationale Architectuur Biënnale Rotterdam.
24 september, ca. 16.00 uur, radio 1

Radio: De Avonden

Een radiofonische editie van het nummer dat het literaire tijdschrift De Gids in het kader van de 4e IABR wijdt aan de stad.
26 september, ca. 08.00 uur, radio 6

Tentoonstelling: New Urban Myths

Een tentoonstelling van het Sandberg Instituut over stedelijke mythologieën.
26 september - 4 oktober
Locatie: Trouw Amsterdam, De Verdieping - Wibautstraat 127, Amsterdam

Trendspotting Istanbul

Trendspotting Istanbul doet verslag van de 11th International Istanbul Biennial, een belangrijke tentoonstelling van hedendaagse kunst waarbij de rijke cultuurgeschiedenis van Istanbul een grote rol speelt.
21 oktober, ca. 22.50 uur, Nederland 2

Internet: 5x website

Central website: eeuwwandestad.nl

Open City (archive)

Open City is a newly created audiovisual archive centering on the city, containing approximately 200 hours of film and video (since 1913) and 100 hours of audio recordings (since 1926). eeuwwandestad.nl

Droomstad Web TV (film clips about The Good Life in the City)

Droomstad collects and presents film clips showing all the things that make life in the city worthwhile and lend it quality. The clips are by the VPRO and by citizens from all over Holland. eeuwwandestad.nl/droomstad

City One Minutes (2400 1-minute film clips: 100 cities x 24 hours)

A collaborative artwork by international artists in 100 cities. Each artist has captured life in his or her own city over a 1-hour period and condensed this into a 1-minute film clip. 100 cities x 24 hours = 2400 film clips, all available on a dedicated website. cityoneminutes.org

Soundtrack City (audio tours)

Soundtrack City Amsterdam invites residents to go out onto the streets and rediscover their own city with the aid of 8 special audio tours compiled by artists. soundtrackcity.nl

Promised Land (web documentary)

A web documentary on Holiday Parks, where most of the houses are now being occupied permanently by inhabitants who often have no other choice. Portrait of a new form of urbanization. sarako.net/promisedland

5x extra

Digital channels: Holland Doc and History 24

The VPRO's digital theme channels offer old and new documentaries and projects, including a 24-hour documentary on Berlin. hollanddoc.nl | geschiedenis.vpro.nl

Holland Doc 24 – Selections by experts
From 19 through 25 September, and several times each day, the digital documentary channel Holland Doc 24 will broadcast five documentaries selected and introduced by urban experts. The documentaries are also available on the Internet at hollanddoc.nl.

Live Radio: Villa VPRO

Live radio coverage of the opening of the International Architecture Biennale Rotterdam.
24 September, approx. 4 pm, Radio 1

Radio: De Avonden

A radiophonic version of the special IABR-dedicated issue published by the literary magazine De Gids.
26 September, approx. 8 am, Radio 6

Exhibition: New Urban Myths

An exhibition examining urban myths.
26 September - 4 October
Venue: Former office of the Trouw Newspaper, De Verdieping - Wibautstraat 127, Amsterdam

Trendspotting Istanbul

Trendspotting Istanbul reports on the 11th International Istanbul Biennial – an international exhibition on contemporary art with a particular focus on Istanbul's rich cultural heritage.
21 October, approx. 10.50 pm, Channel 2

Partner Program

De Dépendance, Centrum voor Stadscultuur

De Dépendance biedt plek aan culturele instituten die uit het centrum van de stad zijn verdwenen of aan het verdwijnen zijn. Het wil een plek zijn waar de culturele krachten gebundeld worden - een plek voor debat, expositie, performance, confrontatie, uitwisseling en productie. Gedurende de 4e IABR functioneert De Dépendance als een extra locatie met gerelateerde lang- en kortdurende tentoonstellingen, installaties en spontane events. De Dépendance bevindt zich in het Schiekadegebouw in het Rotterdamse 'Central District' en is een ongevroegd project van ZUS.
25 september - 10 januari
Schiekade 189, Rotterdam

Themanummer De Gids: De Open Stad

Op uitnodiging van cultureel en literair tijdschrift De Gids gaan ruim twintig dichters, schrijvers en essayisten in op een stad die hen na aan het hart ligt. Met medewerking van o.a. Anneke Brassinga, Jan Brokken, Ger Groot, Micha Hamel, Fouad Laroui, Edzard Mik, Ramsey Nasr, Ester Naomi Perquin en fotograaf Bas Princen.
september 2009, ISBN 9789460030055, € 9,50.

International Documentary Film Festival Amsterdam (IDFA)

Het International Documentary Film Festival Amsterdam (IDFA) stelt speciaal voor de IABR en te presenteren in het NAI te Rotterdam een internationaal documentaireprogramma samen over 'de stad en haar bewoners', en voor de IABR in Amsterdam over de geschiedenis van die stad vanuit het perspectief van de vrijheid. Op het programma staan zowel documentaires uit het rijke IDFA archief als nieuwe films. Deze laatste worden ook vertoond tijdens het IDFA van 19 tot 29 november in Amsterdam waarin een speciale sectie aan de stad wordt gewijd.
Vanaf 29 september
Nederlands Architectuurinstituut (NAI), Tolhuistuin aan het IJ en IDFA Amsterdam

Your City

In Rotterdam Zuid hebben jongeren hun eigen Architectuur Biënnale, Your City. Vanuit het geloof in de kracht en potentie van jongeren laat Your City zien hoe zij het initiatief kunnen nemen en (mede) bepalen kunnen worden van de inrichting van hun leefomgeving.
25 september - medio december
Verschillende locaties in Rotterdam Zuid

Nooit Gebouwd Rotterdam

Naast de huidige en de in WO II verwoeste vooroorlogse stad, bestaat een papieren Rotterdam van nooit gerealiseerde plannen en gebouwen. Dit nooit gebouwde Rotterdam wordt in het Schielandshuis zichtbaar gemaakt met grote veranderende panorama's, stedenbouwkundige plannen, architectonische ontwerpen en een interactieve maquette.
Vanaf 8 december
Historisch Museum Rotterdam – Schielandshuis

De Dépendance, Center for Urban Culture

De Dépendance provides space to cultural institutes that have disappeared or are disappearing from the Rotterdam city center. It strives to be a place where cultural forces can combine and interact - a place for debate, exposition, performance, confrontation, exchange, and production. During the 4th IABR, De Dépendance will function as a complementary venue, accommodating related long- and short-term exhibitions, installations, and spontaneous events. De Dépendance is located in the Schiekade building in the Rotterdam Central District, east of Central Station, and it is an unsolicited project by ZUS.
25 September - 10 January
Schiekade 189, Rotterdam

Themed issue of De Gids: Open City

At the invitation of the cultural and literary magazine De Gids, more than twenty poets, novelists and essayists express their views and feelings on a city that is dear to their hearts. With contributions of Anneke Brassinga, Jan Brokken, Ger Groot, Micha Hamel, Fouad Laroui, Edzard Mik, Ramsey Nasr, Ester Naomi Perquin, photographer Bas Princen and others.
September 2009, ISBN 9789460030055, € 9.50.

International Documentary Film Festival Amsterdam (IDFA)

Commissioned by the IABR, the International Documentary Film Festival Amsterdam (IDFA) has programmed a special series of documentaries focusing on "the city and its inhabitants" to be presented in Rotterdam, at the NAI; and on the history of Amsterdam from the perspective of the city's ongoing dialogue with "freedom", to be presented in Amsterdam. The series includes documentaries taken from the IDFA's vast archives as well as new films. These new films will also be screened in a special section at the IDFA itself, running from 19 to 29 November in Amsterdam.
Starting 29 September
Netherlands Architecture Institute (NAI), Tolhuistuin on the IJ, Amsterdam North, and IDFA Amsterdam

Your City

In South Rotterdam, young people create their own Architecture Biennale, Your City. Based on a strong belief in youngsters' strength and potential, Your City demonstrates how children and teenagers can initiate and help shape their own living environment.
25 September - mid December
Various venues in South Rotterdam

Never Built Rotterdam

There is more to Rotterdam than meets the eye. The dynamic nature of the city and the destruction of its old core in WWII led to the Rotterdam we see today. There is also a "Rotterdam that could have been", to be found in all the plans that were never realized. The exhibition Never Built Rotterdam visualizes what could have been with the use of constantly evolving panoramas, drawings and a specially designed interactive model.
Starting 8 December
Historical Museum Rotterdam – Schielandshuis

Partner Program

Endless City

Een multimediaal project waarin de relatie tussen skateboardcultuur, de publieke ruimte en (beeldende) kunst wordt onderzocht. Sleutelwerk is de documentaire '12' van Gyz La Rivière, in coproductie met MAMA.
Tot 10 januari
Showroom MAMA

For Security Reasons

Verschillende artiesten verkennen de grenzen en herdefiniëren de balans tussen spel en veiligheid, de gemeenschap en het individu, controle en vrijheid.
28 augustus - 18 oktober
Showroom MAMA

De keuze van de 4e IABR

Kijk in een boekenkast en leer de eigenaar kennen. In september laten de curatoren van de 4e IABR hun favoriete boeken zien. Zij hebben een aantal boeken geselecteerd die hen hebben geïnspireerd en geholpen bij het samenstellen van Open City: Designing Coexistence.
1 - 30 september
Centrale Bibliotheek Rotterdam

Rotterdam Global Urban Summit 2009

Onder het motto 'Nieuwe (Groene) Afspraken tussen Stad en Bedrijfsleven' richt de Global Urban Summit 2009 zich op drie thema's: Duurzame ontwikkeling van het stedelijk gebied; internationale connecties en stedenbouwkundige ontwikkeling; en kennis, bedrijfsleven en stedenbouwkundige ontwikkeling.
2 - 4 december
De Doelen

Rotterdam Classics

Het filmprogramma Rotterdam Classics staat in het teken van het thema Open City en het subthema Maakbaarheid. Het programma bestaat uit verschillende voorstellingen met korte films die een beeld geven van de historische transformatie van Rotterdam.
4 oktober, 8 november en 6 december
Lantaren/Venster

Rondleidingen Open City: Designing Coexistence

Op aanvraag verzorgt het Nederlands Architectuurinstituut (NAi) rondleidingen voor groepen door de tentoonstelling Open City: Designing Coexistence. De rondleidingen zijn afgestemd op de kennis van de groep, van scholieren tot architecten.
Groepsgrootte: maximaal 15
Tijdsduur: 1 uur
Kosten: € 105,- per rondleiding (€ 65,- voor studenten HO/WO, € 50,- voor scholen)

Endless City

A multimedia project that examines the relationship between skateboard culture, public space and the visual and other arts. The central work is the documentary "12" by Gyz La Rivière, in co-production with MAMA.
Until 10 January
Showroom MAMA

For Security Reasons

Various performers will explore the boundaries and redefine the balance between playfulness and safety, the community and the individual, surveillance and freedom.
28 August - 18 October
Showroom MAMA

The 4th IABR's Selection

Browse through a bookcase and learn about its owner. In September, the curators of the 4th IABR will present their favorite books. They have selected titles that they found inspiring and helpful in putting together the exhibition Open City: Designing Coexistence.
1 - 30 September
Rotterdam Central Library

Rotterdam Global Urban Summit 2009

Under the heading of "New (Green) Deals between Cities and Businesses", the Global Urban Summit 2009 focusses on three themes: Sustainable urban area development; international connections and urban area development; and knowledge, business and urban area development.
2 - 4 December
De Doelen

Rotterdam Classics

The film program Rotterdam Classics is inspired by the Biennale theme Open City and its sub-theme Maakbaarheid. The program includes several series of short films that visualize Rotterdam's historical transformation.
4 October, 8 November, and 6 December
Lantaren/Venster

Guided tours for Open City: Designing Coexistence

On request, the Netherlands Architecture Institute (NAI) provides guided tours for groups through the exhibition Open City: Designing Coexistence. These will be geared towards the groups' knowledge level - from elementary or high school students to architects.
Maximum group size: 15
Duration: 1 hour
Fee: € 105 per guided tour (€ 65 for college or university students; € 50 for elementary or high schools)

Partner Program

Stedenspel

Het Stedenspel is een spel voor leerlingen in de bovenbouw van het basisonderwijs. Onder begeleiding van een rondleider wordt eerst een deel van de tentoonstelling Open City: Designing Coexistence bekeken en daarna richten de leerlingen samen een stad in.

Groepsgrootte: maximaal 30 leerlingen

Tijdsduur: 2 uur

Kosten: € 40 per groep van 15 leerlingen

Reserveren: minimaal 2 weken van tevoren bij de afdeling Educatie van het NAI, tel. 010 - 4401321 (tussen 09.00 en 13.00 uur).

City Game

The City Game is a game for older elementary schoolchildren. Under the supervision of an NAI tour guide, they will first see part of the exhibition Open City: Designing Coexistence and will then jointly "build" their own city.

Maximum size of group: 30 school children

Duration: 2 hours

Fee: € 40 per group of 15

Reservations: at least 2 weeks in advance. Please contact the NAI's Education Department on +31 (0)10 4401321 (between 9 am and 1 pm).

Biënnale Fietstochten

Rotterdam ArchiGuides organiseert samen met de IABR fietstochten in combinatie met een bezoek aan een biënnaletentoonstelling. De fietstochten vinden plaats op alle zondagen in oktober en november van 12.00 tot 16.00 uur. Rotterdam Centraal is het vertrek- en eindpunt.

Er zijn twee verschillende fietstochten onder begeleiding van een enthousiaste en deskundige gids van Rotterdam ArchiGuides.

De ene week is het thema Parallel Cases. De andere week staat de fietstocht in het teken van het thema Maakbaarheid.

Voor meer informatie en reserveren: Rotterdam ArchiGuides, telefoonnummer 010 - 4332231, rotterdam-archiguides.nl

Kosten: € 25 inclusief gids, fietshuur, toegang tot de tentoonstellingen, drankje & Aqualiner.

Biennale Bicycle Tours

In collaboration with the 4th IABR, Rotterdam ArchiGuides is organizing bicycle tours and visits to the biennale exhibition. The bike tours will take place Sundays in October and November from 12 noon to 4 pm. and will start and end at Rotterdam Central Station.

There will be two alternating tours, led by an enthusiastic and expert guide from Rotterdam ArchiGuides. One week the theme is Parallel Cases. The other week the theme of the bicycle tour will be Maakbaarheid.

For more information and reservations: Rotterdam ArchiGuides, telephone number +31 (0)10 4332231, rotterdam-archiguides.nl

Fee: € 25.00 including guide, bike rental, exhibition entrance fee, drink & Aqualiner.

Praktische informatie

Kaartverkoop

Toegangskarten kunnen worden gekocht op de tentoonstellingslocaties. Passe-partouts worden alleen verkocht in het NAI en via www.iabr.nl.

Passe-partout

Voor € 25 koopt u een passe-partout. U heeft dan onbeperkt toegang tot alle tentoonstellingen en recht op vele interessante kortingen.

Toegangsrijzen

Nederlands Architectuurinstituut (NAI)	
Volwassenen	€ 10
Kinderen/jongeren tot 18 jaar	gratis
Vrienden van het NAI	gratis
Seniorenkaart/CJP/student	€ 7
Rotterdampas	gratis
Museumjaarkaart	gratis
Groepen van	
15 personen of meer	€ 7 pp

Toegangsrijzen

Vrijstaat Amsterdam	
Volwassenen	€ 4
Kinderen/jongeren tot 18 jaar	gratis
Seniorenkaart/CJP/ stadspas/student	€ 2,50
Groepen van	
15 personen of meer	€ 2,50 pp

Deze entreprijzen gelden alleen voor de publieksoeningstijden, de avondprogrammering is gratis toegankelijk.

Toegangsrijzen

Parallel Cases//IABR@RDM	
Volwassenen	€ 5
Kinderen/jongeren tot 18 jaar	gratis
Studenten van HRO en IHS	gratis
Met kaartje Aqualiner	€ 2,50
Seniorenkaart/CJP/student	€ 2,50
Groepen van	
15 personen of meer	€ 2,50 pp

Hoofdlocaties

Nederlands Architectuurinstituut (NAI)

Open City: Designing Coexistence
25 september - 10 januari

Adres

Museumpark 25
3015 CB Rotterdam

Openingstijden

dinsdag - zaterdag: 10.00 - 17.00 uur
zon- en feestdagen: 11.00 - 17.00 uur
Gesloten op maandagen,
25 december en 1 januari

De openingstijden van het Event Program kunnen afwijken van de reguliere openingstijden. Kijk voor actuele informatie over de programmering op www.iabr.nl.

Bereikbaarheid

Het NAI is gelegen in het centrum van Rotterdam, op circa 15 minuten lopen van station Rotterdam CS. Het NAI maakt deel uit van het Museumpark en bevindt zich schuin tegenover Museum Boijmans Van Beuningen. Met het openbaar vervoer is het NAI te bereiken met de metro (halte Eendrachtsplein), tram 7 of 20 (halte Eendrachtsplein) of bus 32 (halte Rochussenstraat). Bij het NAI is beperkt ruimte voor betaald parkeren. Op vijf tot tien minuten loopafstand bevinden zich meerdere parkeergarages.

RDM Campus

Parallel Cases//IABR@RDM

26 september - 13 december

Adres

Heijplaatstraat 21 kadezijde,
3089 JB Rotterdam

Openingstijden

dinsdag - vrijdag: 10.00 - 17.00 uur
zaterdag en zondag: 13.00 - 17.00 uur
Gesloten op maandagen en
op 29 oktober

Bereikbaarheid OV

De RDM Campus ligt aan de linker Maasoever en is goed bereikbaar met de Aqualiner, een veerschip tussen Rotterdam centrum en Heijplaat RDM. De Aqualiner vertrekt vanaf de Willemskade, de eindhalte van tramlijn 7, en vaart ieder uur in 15 minuten naar de overkant. De Aqualiner biedt plaats aan 150 passagiers en 50 fietsen en is volledig geschikt voor mensen met een lichamelijke beperking. Een retourkaart kost € 4. NAI bezoekers betalen het reductietarief op vertoon van de op dezelfde dag gekochte toegangskart van het NAI. De Aqualiner vaart alleen van maandag tot en met vrijdag. Tijdens het weekend gaat er een pendeldienst met de Maastaxi. Kijk voor meer informatie op www.iabr.nl. De RDM is ook per bus te bereiken vanaf metrohalte Zuidplein. Doordeweeks is dat bus 61 en in het weekend bus 68.

Bereikbaarheid auto

Volg havennummer 2600. Bij de RDM Campus is voldoende gratis parkeergelegenheid.

Tolhuistuin aan het IJ

Vrijstaat Amsterdam
27 september - 8 november

Adres

Voormalige Shell-kantine
in de Tolhuistuin
Buiksloterweg 5c
1031 CC Amsterdam

Openingstijden

maandag - zaterdag: 10.00 - 18.00 uur
zondag: 12.00 - 18.00 uur
avondprogrammering: 20.00 - 22.00 uur

Bereikbaarheid

Aan de achterkant van Centraal Station Amsterdam gaat het Buiksloterwegveer om de 5 minuten gratis naar de halte Buiksloterweg. De Tolhuistuin bevindt zich na 100 meter lopen aan de linkerkant.

Overnachten

Er zijn IABR-arrangementen beschikbaar bij Rotterdamse hotels in verschillende prijsklassen. Kijk voor meer praktische informatie over het reserveren van hotels, kaartverkoop en alle adressen van alle locaties op www.iabr.nl.

Informatie

010 - 4401342 (vanaf 14 september)
www.iabr.nl

Practical Information

Ticket Sales

Admission tickets can be purchased at the exhibition locations. Passe partouts can only be purchased at the NAI and through www.iabr.nl.

Passe Partout

A passe partout costs € 25.00; it provides unlimited access to all exhibitions and offers several other discounts.

Admission Prices

Netherlands Architecture Institute (NAI)	
Adults	€ 10.00
Minors under 18 years of age	Free
Friends of the NAI	Free
Senior ticket/Youth Pass/ students	€ 7.00
Rotterdam pass & Museum season ticket	Free
Groups of 15 or more persons	€ 7.00 pp

Admission prices

The Free State of Amsterdam	
Adults	€ 4.00
Minors under 18 years of age	Free
Senior Citizen ticket/CJP/ students	€ 2.50
Groups of 15 or more persons	€ 2.50 pp

Admission prices

Parallel Cases//IABR@RDM	
Adults	€ 5.00
Minors under 18 years of age	Free
HRO and IHS students	Free
With Aqualiner pass	€ 2.50
Senior Citizen ticket/ CJP/students	€ 2.50
Groups of 15 or more persons	€ 2.50 pp

Main Venues

Netherlands Architecture Institute (NAI)

Open City: Designing Coexistence
25 September - 10 January

Address

Museumpark 25, 3015 CB Rotterdam

Opening Hours

Tuesdays - Saturdays: 10 am - 5 pm
Sundays and holidays: 11 am - 5 pm
Closed on Mondays, 25 December and
1 January

The opening hours of the Event Program could differ from normal opening hours. For up-to-date programming information, go to www.iabr.nl

Accessibility

The NAI is situated in Rotterdam city center; a 15-minute walk from Rotterdam Central Station. The NAI is part of the Museum Park, located diagonally opposite to the Boijmans Van Beuningen Museum. With public transportation, the NAI is reachable by subway (Eendrachtsplein stop), tram 7 or 20 (Eendrachtsplein stop) or bus 32 (Rochussenstraat stop). There is limited space for paid parking at NAI. There are various parking garages within a five-to-ten-minute walk.

RDM Campus

Parallel Cases//IABR@RDM

26 September - 13 December

Address

Heijplaatstraat 21 quay side, 3089 JB
Rotterdam

Opening Hours

Tuesdays - Fridays: 10 am - 5 pm
Saturdays, and Sundays: 1 pm - 5 pm
Closed on Mondays, and on 29 October

Accessibility by Public Transportation

The RDM Campus is situated on the left bank of the Maas. It is easy to reach with the Aqualiner - a ferry that runs between Rotterdam city center and RDM Heijplaat. The Aqualiner departs from the Willemskade, the last stop of tram 7; every hour it makes a 15-minute trip to the other side. The boat can seat 150 passengers and has room for 50 bicycles. It is totally suitable for people with physical disabilities. A return ticket costs € 4. NAI visitors pay the reduced price when showing admission tickets purchased from the NAI on the same day. The Aqualiner only operates Mondays through Fridays. During the weekends there is a shuttle service with the Maas Taxi. For more information, go to www.iabr.nl. The RDM can also be reached by bus from the Zuidplein subway exit. During the week, take bus 61 and, in the weekend, bus 68.

Accessibility by car

Follow the signs to Harbor Number 2600. There is ample free parking space near the RDM Campus.

Tolhuistuin on the IJ

The Free State of Amsterdam
27 September - 8 November

Address

The Tolhuistuin, former Shell canteen
Buiksloterweg 5c
1031 CC Amsterdam

Opening Hours

Mondays - Saturdays: 10 am - 6 pm
Sundays: 12 noon - 6 pm
Evening program: 8 pm - 10 pm

Accessibility

The ferry to Buiksloterweg departs every 5 minutes from the quay at the rear of the Amsterdam Central Station. It is free of charge. The Tolhuistuin is located 100 meters from the ferry stop, on the left-hand side.

Hotel arrangements

Various IABR-arrangements are available at Rotterdam hotels in different price classes.

For more extensive practical information on hotel reservations, ticket sales, and addresses, please go to www.iabr.nl.

Information

+31 (0)10 4401342 (starting 14 September)
www.iabr.nl

Credits

IABR

Director: George Brugmans
Business manager: Herman van Dongen
Editor: Jennifer Sigler
Communications and marketing manager:
Xandra Nibbeling
Project manager: Jet Christiaanse
Office manager: Kelly Leenders
Assistant office manager:
Lotte van den Broek
Web editor: Erik van Broekhuizen
Concept research: Shiu-an-Wen Chu
Press officer: Eveline van Engelen
Media production assistant:
Simon Rochowski
Production manager: Britte Sloothaak
Production assistant: Christa van Vlodrop
Communication assistant:
Daniëlle van Wingerden
Production assistant: Vivian Zuidhof
Trainee communication:
Marieke van Diggele

Curator Team 2009 ETH Zürich

Curator: Kees Christiaanse
Co-curator: Tim Rieniets
Assistant curator: Fabienne Hoelzel
Assistants: Peter Blume, Elisabeth Hinz,
Frederic Schwarz, Franziska Singer

Exhibition credits

Open City: Designing Coexistence

Curator: Kees Christiaanse
Co-curator: Tim Rieniets
Assistant curator: Fabienne Hoelzel
Sub-curators:
- **Maakbaarheid** ('ma:kba:rhe:it):
Crimson Architectural Historians
- **Refuge**: Philipp Misselwitz, Can Altay
- **Reciprocity**: Daliana Suryawinata,
Stephen Cairns
- **Community**: Interboro
- **Squat**: Jörg Stollmann, Rainer Hehl
- **Collective**: Bart Goldhoorn,
Alexander Sverdlöv,
Anna Bronovitskaya
Curators Event Program: Jennifer Sigler,
Saskia van Stein
Exhibition design: MAXWAN architects
and urbanists
Overall graphic design:
Mevis & Van Deursen
International Architecture Biennale
Rotterdam in collaboration with the
Netherlands Architecture Institute and
ETH Zurich.

Vrijstaat Amsterdam

(The Free State of Amsterdam)
Curator: Zef Hemel
Sub-curator 'The Making of The Free
State of Amsterdam': Anouk de Wit
Graphic design: Bureau Archetypisch,
Beautiful Minds
The Municipality of Amsterdam in
collaboration with the International
Architecture Biennale Rotterdam

Parallel Cases//IABR@RDM

Curator: Ralf Pasel
Project manager: Jan Duursma
Exhibition design: Pasel Kuenzel Architects
A co-production of the Rotterdam
Academy of Architecture and Urban
Design, the International Architecture
Biennale Rotterdam, Rotterdam University,
and the Institute for Housing and Urban
Development Studies (IHS) of the Erasmus
University Rotterdam. With the support of
RDM Campus and the Port of Rotterdam.

Feu van de Stad/Urban Century

Curator: Bregtje van der Haak
Project co-ordinator: Sara Kolster
Producer: Janneke van de Kerkhof
Design: Sandberg Instituut
VPRO in collaboration with the
International Architecture Biennale
Rotterdam.
With the support of the Dutch Cultural
Broadcasting Fund, The Netherlands
Architecture Fund, Dutch Ministry of
Housing, Spatial Planning and the
Environment, the Chief Government
Architect, the Netherlands Institute for
Sound and Vision and Hivos.

The 4th IABR is financially supported by

The Ministry of Education, Culture and
Science (Ministerie van OCW)
The Ministry of Housing, Spatial Planning
and the Environment (Ministerie van
VROM) The City of Rotterdam (Gemeente
Rotterdam, dienst Kunst en Cultuur)
and
Stichting Bevordering van Volkskracht
Hivos NCDO Cultuurfonds

Main Partners

ETH Zurich
NAI - Netherlands Architecture Institute
VPRO
The Physical Planning Department,
City of Amsterdam
Rotterdam Academy of Architecture
and Urban Design

Partners

Berlage Institute-CARD, Institute for
Housing and Urban Development Studies
(Erasmus University Rotterdam), SEHAB
Municipality São Paulo, DEPO Istanbul,
SUN Publishers, De Gids, Air Foundation
Van der Leeuwkring, Rotterdam City
Building and Public Housing Authority
(dS+V), ZUS [Zones Urbaines Sensibles],
KCAP Architects & Planners, Woonstad,
Vestia Noord Estrade, Com.Wonen,
Hofbogen BV, LSI project investments,
Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid,
AFFR, Veenman Drukkers

Media Partners

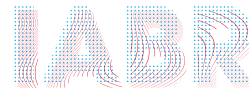
Wallpaper
world-architects.com

For a complete credit list of the 4th IABR
see the catalog or go to www.iabr.nl

Colophon

Editing and co-ordination: IABR
(Xandra Nibbeling, Daniëlle van
Wingerden)
Texts: Bob Witman, curators, and
participants
Design: Stout/Kramer, Rotterdam
Illustration/Photography:
p04 Julie van Severen,
Werkplaats Typografie
p05 Rijksdienst voor de
IJsselmeerpolders, Potuyt
p06 Maxwan Architects + Urbanists
p07 Armin Linke
p08 Erik Prasetya (2009)
p09 Gabe Kirchheimer
p10 Rainer Hehl
p11 Aleksei Naroditski
p12 Royal College of Art, London
p16 MUST Stedebouw
p18 George Brugmans
p18 VPRO
p19 MVRDV
p19 George Brugmans
p22 Hannah Anthonysz
p22 ZUS [Zones Urbaines Sensibles]
Printing: Veenman Drukkers, Rotterdam
Translation: Internationaal Tolk
Agentschap b.v., Bookmakers
Vertalersteam, Frans Andersson
Print run: 350.000
August 2009

International Architecture Biennale
Rotterdam (IABR)
Westersingel 52
3014 GV Rotterdam
The Netherlands

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Ministerie van Volkshuisvesting,
Ruimtelijke Ordening en
Milieubeheer

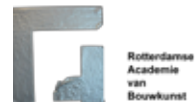
Gemeente Rotterdam
Kunst en Cultuur

Stichting
Bevordering van
Volkskracht

Eidgenössische Technische Hochschule Zürich
Swiss Federal Institute of Technology Zurich

Wallpaper*